

İMPARATORLUKTAN CUMHURİYETE GEÇİŞ SÜRECİNDE BİR ULUSLARARASI ENTEGRASYON ÖRNEĞİ OLARAK MODERN OLİMPİYATLARA KATILIM

Efdal AS*

ÖZ

Günümüzde oldukça popüler olan sporun, en önemli uluslararası organizasyonu sayılan ve dört yılda bir gerçekleştirilen olimpiyatların tarihi M.Ö. 776'ya kadar gitse de modern anlamdaki ilk olimpiyatların başlangıç tarihi 1896'dır. Bu tarihten günümüze, iki dünya savaşı dışında kesintisiz devam eden olimpiyatlar, zaman zaman ülkeler arasındaki siyasal/askerî rekabetin bir uzantısı olmuşsa da daha çok barışın ve kaynaşmanın bir aracı olarak görülmüştür. Atina'da 1896'da ilk kez düzenlenen modern olimpiyatlardan, Cumhuriyet Dönemine kadar olan süreçte gerçekleştirilen beş olimpiyat organizasyonuna Osmanlı Devleti'nin katılımının araştırıldığı ve dönemin yöneticilerinin, halkın ve sporcuların olimpiyatlara karşı tutumlarının incelendiği çalışma sırasında, anılan dönemde gerçekleştirilen olimpik organizasyonlara katılımın, sporsever Osmanlı gayrimüslim ahalisinin kişisel gayretlerinden ibaret kaldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada, Müslüman halk arasında katılımın istenen seviyede olmamasının sadece II. Abdülhamid dönemindeki sınırlayıcı ortama bağlanmaması gerektiği, II. Meşrutiyet döneminde gerçekleştirilen organizasyonlarda da aynı durumun yaşandığı, spor kültürü gayrimüslimler kadar gelişmemiş olan Müslümanlar arasındaki bu tutumun, birtakım sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik nedenlerden kaynaklandığına dair önemli ipuçlarına ulaşılmıştır. Çalışmada, sporla ilgili yapılan yayınlarda eksikliği sürekli hissedilen arşiv malzemesinden yararlanılarak, dönemin gelişmeleri, birtakım rivayetlerden ve gayri resmî bilgilerden kurtarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, dönemin gazete ve dergilerinin yanı sıra, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)'nin resmi yayınlarından da faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Olimpiyat, Osmanlı Devleti, spor, Selim Sırrı (TARCAN), Pierre de Coubertin, IOC.

* Dr., Kara Harp Okulu, E-posta: eas@kho.edu.tr

AS AN EXAMPLE OF INTERNATIONAL INTEGRATION, PARTICIPATION TO THE MODERN OLYMPIC GAMES IN THE PROCESS OF TRANSITION FROM EMPERORSHIP TO THE REPUBLIC SYSTEM

ABSTRACT

Although history of the Olympics which is held quadrennially and regarded as the most important international sport organization which is also very popular in our times dates back to 776 BC, starting date of the first modern Olympics is 1896. Having continued non-stop since this date except for two world wars, Olympics sometimes became an extension of political/military competition among the countries, but it was mostly regarded as an instrument of peace and incorporation. Ottoman participation in five Olympic organizations, which were held in the period between the first modern Olympics in Athens in 1896 and Republican Period, and also attitudes of the leaders, public and sportsmen of that period towards Olympics have been researched in this study. It has been realized that participation in Olympic organizations in that period only included the personal endeavor of sporty Ottoman non-Muslims. Furthermore; some important evidences have been founded in the study that participation among Muslim public was not in the required level not just because of the limiting environment in II. Abdülhamid, but the case was also the same in the organizations which were held in Second Constitutionalist Period; this attitude of the Muslims who did not have an advanced sport culture as the non-Muslims arose out of some socio-cultural and socio-economic reasons. In the study; archive materials, the absence of which is constantly felt in the sport publications, have been utilized and developments of the period have been tried to be recovered from some rumors and unofficial information. Moreover; official publications of International Olympics Committee (IOC) have been utilized in addition to the newspapers and magazines of that period.

Keywords: *Olympic, Ottoman Empire, sport, Selim Sırrı (TARCAN), Pierre de Coubertin, IOC.*

Giriş

Avrupa'da özellikle 17. ve 18. yy.dan itibaren etkili olan Aydınlanma Çağı, Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali ile birlikte popüler olan modernite ve ulus-devlet kavramları, hem siyasal yapıları hem de toplumsal yaşayışı derinden etkilemiştir.

Söz konusu süreç, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde, o döneme kadar para ve zaman bolluğundan dolayı sadece aristokrat ailelerin uğraşı konumundaki sporu, farklı toplumsal sınıfların uğraşı alanı hâline getirmiş, bireysel sporların yanında takım sporları da gelişmeye başlamıştır. Bu gelişim, özellikle okulların etkin öncülüğünde ABD’de görülmüş, düzensiz ve gayri resmi yarış ve müsabakalardan, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde, sporunun ve seyircinin katılımının arttığı kurallı organizasyonlara doğru bir evrilmeye yaşanmıştır¹.

Aynı dönemde, uluslaşma sürecini tamamlamaya çalışan Almanya ve İtalya’da da spor, bir başka nedenle önemsenmeye başlanmıştır. Ulus-devlet yapılarına doğru gidişte kaynaştırıcı ve pekiştirici bir söylem olan ırksal üstünlük söylemini, kuru bir slogan hâline somut kanıtlarla desteklenebilecek bir olgu şekline sokmak için spordan medet umulmuş ve spor yükselen değer hâline gelmiştir. Ulus-devletler, Antik Çağ’dan beri zaman zaman başvurulan, vatandaşlarını bedensel olarak geliştirerek, olası savaşlarda düşmanla baş edebilecek üstün bireyler yetiştirme arayışlarını, sporda sağlanabilecek her türlü başarının ırksal üstünlüğe bağlanabileceği bir platform oluşturma arayışları ile birleştirmişlerdir.

Bir başka deyişle sporu, ırksal üstünlüklerini karşı tarafa sadece savaş gibi kanlı bir enstrüman kullanarak değil, daha hümanist ama bir o kadar da etkili bir şekilde gösterme arayışının bir aracı olarak kullanmışlardır. Bu arayışın sonucunda, Antik Yunan’da yapıldığı bilinen spor müsabakaları olan olimpiyatlar, bir Fransız asilzadesine, Baron Pierre de Coubertin’e esin kaynağı olmuş ve ona modern olimpiyatları düzenleme fikrini aşılmiştir.

İlkinin hangi tarihte başladığı kesin olarak bilinmeyen antik olimpiyatlar hakkındaki ilk kayıtlar, M.Ö. 776’ya kadar gitmektedir. Aynı şekilde, oyunların düzenleniş amacı konusunda da farklı görüşler varsa da oyunlar genellikle birbirleriyle savaş içerisinde olan Yunan şehir devletleri arasında kısa süreli de olsa barışı ve Helen dünyasında birliği sağlamaya çalışan bir etkinlik olarak görülmüştür. Dört yılda bir *Olympiad* adıyla düzenlenen etkinliklerin yapıldığı yer olan *Olympia*, bir şehir ve kasabadan ziyade, dinsel bir alandır. Bu alanda, 32 metre genişliğinde ve 192 metre uzunluğundaki *stadium/stadion*da müsabakalar gerçekleştirilmiştir².

¹ Mert Kerem Zelyurt, “Türk Modernleşmesinde Spor: Tanzimattan Erken Cumhuriyete”, *Turkish Studies*, V. 8/12 (Fall 2013), s. 1464.

² http://www.olympic.org/documents/reports/en/en_report_658.pdf, s. 3 (Mitolojik anlatımların tarihsel bilgilerle iç içe geçtiği olimpiyatların ilk dönemi konusunda, Uluslararası Olimpiyat Komitesi’nin (IOC) resmi sitesindeki rapor, broşür vb. yayınlardan alıntılar tercih edilmiştir.)

Oyunlara sadece Yunan şehir devletlerine mensup hür erkekler katılabilirlerdi. Yarışlar, çıplak olarak yapılırdı ve kadınların izlemesi yasaktı. Oyunlara katılan yarışmacılar, birkaç ay önce Elis şehrine gelerek rakipleriyle birlikte sıkı bir çalışma içine girerlerdi. Buradaki hazırlıklar, adeta olimpiyatlara katılacak sporcuların seçildiği bir ön eleme süreci gibiydi³. Oyunlarda yarışmacılara ödül olarak zeytin dalından yapılmış çelenkler takılırdı.

Antik Olimpiyatlar başlangıçta sadece bir gün içerisinde yapılan faaliyetleri içerirken, M.S. 5. yy.da da beş güne yayılarak yapılmaya devam edilmiştir. O dönemdeki branşlar pentatlon (koşu, uzun atlama, disk atma, cirit atma, güreş) ile atlı sporları içermekteydi.

Oyunların yapıldığı bölge M.Ö 146'dan itibaren Romalıların eline geçmiştir. Romalılar döneminde oyunlar bir süre devam ettiyse de Hristiyanlığın etkisinin artmasıyla oyunlar, pagan inancı olarak kabul edilmeye başlamış ve M.S. 393'de İmparator I. Theodosius tarafından olimpiyat geleneğine son verilmiştir⁴.

Sonraki yıllarda, Antik Yunan'dakine benzer spor müsabakalarına İngiltere'de rastlanmıştır. Bunların ilki, 17. yy.da Gloucestershire'da yapılan yıllık olimpiyat oyunları, ikincisi ise 1850'de Much Wenlock kasabasında düzenlenen *Wenlock Olympian Games*'dir. Özellikle ikincisi, bu kasabayı 1890'da ziyaret eden ve Olimpia'da yapılan kazılardan da haberdar olan Baron Pierre de Coubertin için bir başka esin kaynağı olmuştur⁵.

17. ve 18. yy.da Avrupa'da yaşanan gelişmelerin, Osmanlı Devleti'ni de etkilemesi kaçınılmazdır. Bu etki en somut biçimde 19. yy. başlarından

³ A.g.e., s. 6.

⁴ M.S. 522 ve 551 yıllarında yaşanan iki deprem ve sel felaketiyle oyunların yapıldığı yerde büyük hasar meydana gelmiş ve Antik Olimpiyatların izleri büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. 1776'da Olimpia'nın kalıntıları Richard Chandler adlı bir İngiliz tarafından bulunsu da ilk önemli kazılar 1875'te Yunan Hükümeti'nin izniyle Alman arkeologlar tarafından gerçekleştirilmiştir. A.g.e., s. 13.

⁵ Cüneyt E. Koryürek (Der.), **Olimpiyadlar – Yaz Oyunları**, Akbank Doğan Kardeş Tifdruk Matbaası, İstanbul, 1976, s. 6. Modern olimpiyatların babası sayılan ve aristokrat bir aileden gelen Baron Pierre de Coubertin, 1863'te Paris'te doğmuştur. Bir eğitimci olarak başta İngiliz ve Amerikan okulları olmak üzere, farklı ülkelerin eğitim sistemlerini incelemiştir. 1870 Sedan Savaşı'nda Fransızların Almanlara yenilgisinde Fransız gençliğinin bedenen iyi yetişmemesinin etkisi olduğu kanısına varmış, bu da onu eğitimin sadece zihinsel değil bedensel olarak da verilmesinin önemli olduğu fikrine götürmüştür. 1892 ve 1894'te Sorbonne Üniversitesinde düzenlene toplantılarda, "modern olimpiyatları ihya etme" düşüncesini açıklamış ve ikinci toplantıda kendi çabalarıyla kurulan Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin ilk genel sekreteri olmuştur. 1925'e kadar bu görevi aralıksız sürdürmüş, bu tarihten sonra görevi bıraksa da 1937 yılında Cenevre'de ölene dek kurumun onursal başkanlığını yapmıştır.

itibaren görülmeye başlamıştır. Devletin yönetici unsurları, siyasi, askerî ve ekonomik ıslahatlarla çeşitli kurumları düzenleyerek kötü gidişi durdurma çabasına girmişlerdir. Diğer yandan, Osmanlı tebaasındaki bazı etnik unsurlar, milliyetçi refleksle hareket edip kendi ulus-devletlerini inşaya çalışmışlardır.

Tanzimat sonrasında modernleşme girişimleri hız kazanmıştır. Siyasal ve askerî kurumların düzenlenmesi süreci devam ederken, eğitim, hukuk, basın, edebiyat gibi alanların yanı sıra, spor alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Daha önce başta güreş olmak üzere, tekke ve vakıf gibi organizasyonlar bünyesinde sportif faaliyetlere rastlanırken⁶, Tanzimat ile beraber spor, askerî okulların müfredatında da “riyazat-ı bedeniye” ya da “jimnastik talimi” adıyla yer almaya başlamıştır⁷.

Askerî okullar dışında 1868’de açılan Mekteb-i Sultani’de de (Galatasaray Lisesi) Fransız Beden Eğitimi öğretmeni Curel’in önderliğinde jimnastik dersleri verilmeye başlanmıştır⁸. Burada jimnastik derslerinde edinilen kazanımların, yılsonunda halka açık yerlerde yapılan gösterilerle geniş kitlelere ulaştırılması, hiç şüphesiz sporun halka yaygınlaştırılması anlamında önemli bir etkinlik olmuştur⁹. 1869’da çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nde jimnastik derslerine önem atfedilerek bu derslerin rüştiyeler için zorunlu kılınması¹⁰, devletin beden gelişimini artık bir programa bağlamaya karar verdiğinin bir göstergesidir.

II. Abdülhamid’in hükümdarlığına rastlayan yüzyılın son çeyreğinde, okullaşma oranının artması ve okullarda jimnastik derslerinin yaygınlaşması, önceleri gayrimüslim azınlıkların, sonrasında ise Müslümanların çeşitli spor kulüpleri etrafında toplanarak bireysel sporlar ve takım sporları icra etmelerini kolaylaştırmıştır. İstanbul, İzmir, Selanik gibi batı etkisine açık kozmopolit şehirlerde kurulan kulüpler, futbol, bisiklet, atletizm, jimnastik, güreş, boks, deniz sporları (kayık yarışları, yüzme), golf, kriket gibi spor branşlarında faaliyet göstermişlerdir¹¹. İzmir ve Selanik’te faaliyet

⁶ Kurthan Fişek, **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985, s. 42.

⁷ Mehmed Esad, **Mirât-ı Mekteb-i Harbiye**, İstanbul, 1310, s. 75.

⁸ Cem Atabeyoğlu, **Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi 1453-1991**, İstanbul, 1991, s. 24-26.

⁹ Yiğit Akın, **Gürbüz ve Yavuz Evlatlar – Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 51.

¹⁰ **Maarif-i Umumiye Nizamnamesi**, Matbaa-i Âmire, Dersaadet, 1286 (H), s. 9. Nizamnamenin 23. Maddesinde rüştiyelerin tahsil müddetinin 4 yıl olduğu belirtildikten sonra, rüştiyelerde okutulacak dersler sıralanmıştır. Bu dersler arasında “jimnastik” de vardır.

¹¹ Bu şehirlerden İzmir için bkz. Günver Güneş, **Osmanlı’dan Cumhuriyete Modern Sporların İzmir’e Girişi (1850-1922)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir, 2012.

gösterenler, denetim açısından başkentten daha uzak olmanın avantajlarından yararlanmışlardır. İstanbul'daki kulüpler ise her türlü toplu faaliyetin şüpheli görülerek takibe uğradığı bu dönemde, olağan şüpheliler listesindedir. Kulüpler bünyesinde faaliyet gösteren sporculardan bireysel sporla uğraşanlar nispeten baskıyı daha az hissederken, takım sporlarıyla uğraşan Müslümanlar, birtakım sıkıntılara maruz kalabilmişlerdir¹².

Bu dönemde, aydın kesim de spora ilgisini artırmış, hem sağlık açısından hem de faydalı bir boş zaman uğraşı olarak beden terbiyesi ile ilgili basında yazılar yer almaya başlamış, konuya yönelik çeşitli kitaplar yayınlanmıştır¹³. Anılan dönem, aynı zamanda Coubertin'in modern olimpiyatlar için harekete geçtiği dönemdir.

İşte çalışmada, söz konusu dönemden Cumhuriyet'in ilanına kadar olan süreçte gerçekleştirilen modern olimpiyatlara Osmanlı Devleti'nin katılımı konusu irdelenecektir. Çalışmayı yaparken, birinci elden kaynak olarak döneme ait Osmanlı arşiv belgelerinden ve dönemin süreli yayınlarından yararlanılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili otorite sayılabilecek kişilerin eserlerine ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin¹⁴ resmi yayınlarına da başvurulmuştur.

İlk Modern Olimpiyatlar: 1896 Atina

Baron Coubertin, 25 Kasım 1892'de *Union des Sociétés Françaises des Sports Athlétiques*'in beşinci kuruluş yıldönümü nedeniyle Sorbonne Üniversitesi konferans salonunda yapılan toplantıda yapmış olduğu konuşmayla, modern olimpiyatları tekrar ihya etme düşüncesini ilk olarak açıklamıştır. Yine aynı yerde 16 ve 23 Haziran 1894 tarihlerinde 12 ülkeden 200'den fazla delegenin katılımıyla yapılan toplantılarda da oyunların tüzüğünün hazırlanması için bir komite seçilmiş, komitenin başkanlığına Coubertin getirilmiştir¹⁵.

Komite, ilk olimpiyatların 6-15 Nisan 1896 tarihleri arasında Atina'da; ikincisinin ise 1900 tarihinde Paris'te yapılmasını kararlaştırmış ve bu arada

¹² Bu konuda çok sık verilen bir örnek, genellikle ilk Türk futbol takımı olarak kabul edilen *Black Stocking*'in yaşadıklarıdır. 1901 yılında kurulan kulübe mensup Reşad Danyal ve Bahriye Zabitü Fuad Hüsnü Beyler, Rum takımıyla yapmış oldukları ilk maçtan sonra tutuklanmışlar, Hariciye Nezaretinde görevli Reşad Danyal Bey Tahran sefaretine sürgün edilmiş, Fuad Hüsnü Bey ise askerî mahkemede yargılandıktan sonra küçük bir cezaıyla kurtulmuştur. Bkz. Mehmet Yüce, **Osmanlı Melekleri – Futbol Tarihimizin Kadim Devreleri**, C. I, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s. 106-113.

¹³ Söz konusu yayınların bir listesi için bkz. Akın, **a.g.e.**, s. 52.

¹⁴ Bundan sonra IOC olarak geçecektir.

¹⁵ Pelle, Kimberly D.- Findling, John E., **Historical Dictionary of The Modern Olympic Movement**, Greenwood Press, Westport, 1996, s. 353-354.

tüzük de hazırlanmıştır¹⁶. 14 ülkeden toplam 241 sporcunun, 9 farklı spor branşında katılımıyla gerçekleşen ilk olimpiyatların Organizasyon Komitesi Başkanlığı'nı Veliâht Prens Konstantin üstlenmiştir¹⁷. Önceleri böyle bir organizasyonun Yunanistan'da yapılmasına soğuk bakan yöneticiler, daha sonra organizasyonun ulusal kimlik inşasında bir harç olarak kullanılabilceğinin ve dış politikada böyle bir organizasyondan yararlanılabileceğinin farkına varmışlardır.

1896 Atina Olimpiyatları'na Osmanlı Devleti'nin katılımı konusuna geçmeden önce, Osmanlı Devleti ile olimpiyatlara ev sahipliği yapacak olan Yunanistan arasındaki siyasi ve askerî ilişkilere göz atmak yerinde olacaktır. Çünkü sonraki yıllarda da örneklerine sık rastlandığı üzere, katılımcı ülke ile ev sahibi ülke arasındaki dönemsel ilişkiler, ülkelerin olimpiyatlara katılım kararları üzerinde etkili olmuştur.

Bilindiği üzere, 1828-29'da Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan ve Osmanlı Devleti'nin yenilgiyle sonuçlanan savaş sonunda, 14 Eylül 1829'da imzalanan Edirne Anlaşması ve arkasından İngiltere, Fransa ve Rusya arasında yapılan Londra Protokolü (3 Şubat 1830) sonucunda Yunanistan'ın temelleri atılmıştır. 24 Nisan 1830 tarihinde Londra Protokolü'nü onaylayan Osmanlı Devleti, Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul etmiştir. Bu tarihten sonra iki ülke arasındaki ilişkiler genellikle gergin geçmiş ve bu gerginlik, Yunanistan'ın Girit'i ilhak etmek istemesinden kaynaklanan sorunlarla gündendüneye artmıştır¹⁸.

Olimpiyatların düzenlendiği 1896 yılı, iki ülke arasında Girit Meselesi nedeniyle gerginliğin doruk noktaya çıktığı bir yıl olmuştur. Nitekim olimpiyatların düzenlenişinden bir yıl sonra iki ülke arasında savaş meydana

¹⁶ Haluk San, **Olimpiyatlarda Türk Sporcuları**, Hürriyet Gazetesi Yayını, İstanbul, 1988, s. 10-16; Atıf Kahraman, **Osmanlı Devleti'nde Spor**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s. 698. Kahraman, tüm dünya basınında yayınlanan bu karardan İstanbul gazetelerinin hiç bahsetmediğini, İzmir ve Selanik'teki Rumca gazetelerin kısaca değindiğini, sadece Atina'da 1895 yılı Mart ayından itibaren Trabzonlu bir Rum tarafından ayda bir kez Osmanlıca yayımlanan *Vatan* adlı gazetede konuyla ilgili haberin olduğunu belirtmektedir. Haberde, Yunan kralının oğlu Konstantin başkanlığında [olimpiyatlar için] bir dernek kurulup yardım parası toplandığı, derneğe İskenderiye'deki Rum tüccarlardan Averof Efendi'nin 500 bin frank bağış yaptığı yazmaktadır. *Vatan*, Nisan 1895, S.2, s. 1-2.

¹⁷ **Olympic Summer Games – Fonds List**, Historical Archives / Olympic Studies Centre, Lausanne, 2011, s. 2. Branşlar, atletizm, bisiklet, eskrim, jimnastik, halter, güreş, yüzme, tenis ve atıcılık idi.

¹⁸ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi**, C. V, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 119-122. Ayrıca bkz. Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih**, Der Yayınları, 9. Baskı, İstanbul, 2012, s. 172-181.

gelmiştir¹⁹. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin bu ilk modern olimpiyatlara bakış açısını ve katılımı konusunu, söz konusu parametrelerden bağımsız düşünmemek gerekmektedir.

Osmanlı arşiv belgelerinden elde edilen bazı belgeler, devletin Atina'da bir olimpiyat düzenleneceğinden en azından bir yıl önce haberdar olduğunun anlaşılmasını sağladığı gibi, Osmanlı Devleti'nin bu faaliyete olan tavrının görülmesine de olanak tanımaktadır. Bu belgelerden ilki, o dönemde Osmanlı Devleti'nin yönetiminde olan Sisam (Samos) Adası'nda faaliyet gösteren musiki cemiyetine, Atina olimpiyat oyunları komisyonundan gelen bir davetle ilgilidir.

Buna göre Sisam Emareti, 19 Haziran 1895 tarihinde Atina büyükelçiliğine bir mektup yazarak, gelecek yıl Mart ya da Nisan aylarında Atina'da icra edilecek olimpiyatlara, olimpiyat komisyonu tarafından Sisam Musiki Cemiyeti'nin davet edildiklerini, bu davetin diğer vilayetlere de yapılıp yapılmadığını öğrenmek istemekte ve davete karşı ne tür bir hareket tarzı izleyeceklerini sormaktadır. Atina büyükelçiliği 25 Haziran'da Hariciye Nezareti'ne, Hariciye Nazırı da 26 Safer 1313 tarihinde padişaha durumu arz etmektedir²⁰.

Sisam Musiki Cemiyeti'ne yapılan bu davetin, Osmanlı egemenliğindeki diğer vilayetlere de yapılıp yapılmadığı ve söz konusu davete Osmanlı yöneticilerinin cevabı konusunda elimizde belge yoktur. Fakat davetin doğrudan Osmanlı Devleti'ne yapılmayıp, nüfusunun çoğunluğunu Rum vatandaşların oluşturduğu ve 1820'li yıllardaki Yunan isyanlarında başrol oynayan bölgelerden birisi olan Sisam Emâreti'ne yapılması dikkat çekicidir. Başta Girit olmak üzere uzun süredir Ege Adaları'na göz koyan Yunanistan, amacına ulaşmak için her türlü kültürel ilişkiyi de kullanarak adalardaki Rum nüfustan da yararlanmak istemektedir²¹.

İkinci belge, olimpiyat oyunlarına başlandığı sırada teşhir olunmak üzere Osmanlı Devleti'nden -muhtemelen Atina büyükelçiliği aracılığıyla Yunan makamlarından- istenen silahlarla ilgilidir. Buna göre, Osmanlı ordusu tarafından kullanılan tüfek ve revolverlerle Osmanlı tebaası

¹⁹ Savaş için bkz. Bayram Kodaman, **1897 Türk-Yunan Savaşı**, T.T.K. Yayınları, Ankara, 1993 ve ayrıca, Metin Hülagü, **Osmanlı-Yunan Savaşı Abdülhamid'in Zaferi**, Yitik Hazine Yayınları, İzmir, 2008.

²⁰ BOA, DH.MKT., Dosya No: 418, Gömlek No: 66, (5 Rebiülahir 1313). (EK-1)

²¹ Ada, 15 Mart 1913'te Yunanistan tarafından işgal edilmiştir. Konuyla ilgili bkz. Ali Fuat Örenç, **Yakın Dönem Tarihimizde Sisam Adası (1821-1923)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1995.

tarafından üretilen çeşitli silahların birer numunesinin gönderilmesi talep edilmektedir. Osmanlı tarafından verilen cevapta, istenilen silahların her yerde satılmakta olduğu ve söz konusu silahları satın almanın zor olmayacağı vurgulanmaktadır²².

Bu belgeden, Osmanlı yöneticilerinin bu isteği yersiz ve gereksiz gördükleri, bu nedenle de isteğe olumsuz cevap verdikleri sonucu çıkarılabilir. Diğer taraftan yöneticilerin, iki ülke arasındaki ilişkilerin bozuk olduğu böyle bir dönemde, barışçı amaçlarla kullanılsa da karşı tarafa silah vermemeyi tercih ettikleri de söylenebilir.

Devletin bir yıl önceden organizasyon hakkında bilgisinin bulunduğu dair üçüncü belge, 29 Nisan 1895 tarihinde Atina büyükelçiliğinden İstanbul'a gönderilen bir telgraftır. Telgrafta, olimpiyat oyunları için yardım toplamak üzere Mısır'a gelen eski Atina şehremininin, Mısır hıdiviyle görüştüğü sırada Hıdiv'in kendisine, yakında Atina'da buluşacaklarını söylediği belirtilmiştir²³. Olimpiyatların icra edilmesine daha bir yıl varken, muhtemelen kendisine resmi bir davet henüz yapılmamışken ve Osmanlı sarayı da bu konuda bilgilendirilmemişken Hıdiv'in böyle bir taahhüde girişmesi ilgi çekicidir. Fakat o dönemde Mısır ile ilgili iki nokta unutulmamalıdır ki bunların ilki, Mısır'ın 1882'den beri İngiliz etkisinde bulunması ve İngiltere'nin, olimpiyatlar konusunda Yunanistan'a en çok destek veren ülkelerden biri olmasıdır. İkincisi, olimpiyatları düzenlemek için Yunanistan'a en büyük maddi desteğin, Mısır topraklarından, İskenderiye doğumlu bir Yunan işadamı olan Georgios Averof'tan geldiği (585.000 drahm) gerçeğidir²⁴.

1896'da icra edileceği bilinen olimpiyat organizasyonuna Osmanlı Devleti'nden katılımlarla ilgili bilgiler oldukça çelişkilidir. Dönemin Osmanlı basını incelendiğinde, Osmanlı Devleti'nden de olimpiyatlara katılım olduğuna yönelik izlenimler edinilmektedir. Örneğin o dönem Osmanlı egemenliğinde olan Selanik'te çıkan Asır gazetesinin 25 Şevval 1313 (m.9 Nisan 1896) tarihli nüshasının farklı sayfalarında çıkan haberlere göre, 2. sayfada "*Olimpiyad oyunlarında ibraz-ı mahâret üzere vilâyetimiz*

²² BOA, BEO, Dosya No: 738, Gömlek No: 55330, (19 Şaban 1313). (EK-2)

²³ BOA, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 8, (29 Nisan 1895).

²⁴ David C. Young, **The Modern Olympics: A Struggle for Revival**, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1996, s. 128. Olimpiyatların düzenlenmesi için Atina'ya büyük bir bağışta bulunan Averof, 1815'te Yunanistan'da Metsovo kasabasında doğmuştur. 1837'de kardeşiyle birlikte Kahire'ye yerleştikten sonra ticarete atılmış ve kısa sürede Mısır'ın en zengin işadamlarından birisi hâline gelmiştir. 1899'da İskenderiye'de ölmüştür. Balkan Savaşları'ndaki ünlü Yunan zırhlısı Averof, söz konusu işadamının Yunanistan'a yapmış olduğu bağışla alınmıştır.

meşhur pehlivanlarından sekiz on neferinin Yunanistan'a a'zimet eyledikleri istihbâr olunmuştur"²⁵. denilmiş, 4. sayfada da oyunların Kral George ve birçok önemli kimsenin katılımıyla görkemli bir şekilde açıldığı belirtildikten sonra, "Olimpiyatta icrâ-yı hüner edecek olan tecrübe didegân zemân ve pehlivanlar yalnız Yunanistan'a münhasır kalmayıp **Memâlik-i Şâhâne**, Fransa, İngiltere, Almanya, Avusturya, Macaristan²⁶, İsveç, Flemenk ve Amerika'dan birçok kimseler müsabakaya dâhil olmak üzere Yunanistan'a gitmişlerdir²⁷. (...)" denilerek, Osmanlı Devleti'nden de katılımların olduğu ileri sürülmüştür. Fakat katılan sporcuların kimler olduğuna dair bilgi verilmemiştir.

İstanbul gazetelerinden İkbâl'in 2 Nisan tarihli nüshasında, "Nisan esnasında Atina'da icraası mukarrer bulunan olimpiyat oyunlarında İzmir şehri namına ibraz-ı hüner ve maharet eylemek üzere şehir-i mezkûr pehlivanlarından Hristo Yan(n)aki, Murad, Tumberof nam kimseler şehrin müteaddid kulüpleri tarafından intihab olunmuştur. Mezkûr oyunlarda hazır bulunmak üzere dünki gün şehrimizden 108 kişi Pire'ye müteveccihan şehrimizden hareket etmişlerdir."²⁸ şeklinde bir ifade bulunmaktadır.

Bu haberlerden, Atina 1896 olimpiyatlarına katılmak için muhtemelen Osmanlı gayrimüslim tebaasından bazı sporcuların (özellikle güreş müsabakalarına katılmak üzere) gittiklerine hükmedilebilir. Fakat yukarıda ismi geçen 3 sporcunun da güreş dalında olimpiyatlara katılanlar arasında olmadığı görülmektedir. Zira olimpiyatların resmi raporuna göre 10-11 Nisan tarihlerinde Panathinaiko Stadyumu'nda yapılan güreşlere 4 ülkeden 5 sporcu katılmıştır. Bunlar, Alman Schumann, Yunan Tsitas ve Christopoulos, İngiliz Elliot ve Macar Tapavicza'dır²⁹.

Dönemin basını dışında bu konudaki ilk önemli bilginin, Türkiye'de olimpiyatlar dendiğinde akla gelen ilk isimlerden Selim Sırrı Tarcan'a³⁰ ait

²⁵ **Asır**, 25 Şevval 1313, S. 63, s.2.

²⁶ Organizasyonda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Avusturya ve Macaristan takımları olarak ayrı ayrı temsil edilmiştir.

²⁷ **Asır**, 25 Şevval 1313, S. 63, s.4. Haberin başlangıcı şu şekildedir: "Edvâr-ı kadimede Yunanistan'da icra edilmekte iken metruk kalub bu kere teçdiden ihyâ olunan olimpiyat oyunları paskalyanın geçen ikinci Pazartesi günü Kral Jorj hazretleriyle bilcümle vükelâ ve meb'usân ve suferâ hâzır oldukları hâlde toplar endahtıyla mutantan bir surette resmen küşâd olunmuş, öğleden sonra oyunların icrasına mübâşeret edilmiştir. Bu oyunların icrası için te'sis olunan meydan yüz bin kişi isti'âb edebilecek bir vas'attedir."

²⁸ **İkdam**, 2 Nisan 1896 (19 Şevval 1313 – 21 Mart 1312).

²⁹ Lampros, S.P.; Polites, N.G., **The Olympic Games: BC 776 – AD 1896** (Editor: Charles Beck), Athens, 1896, s. 90-93.

³⁰ Selim Sırrı Tarcan, 1874'te Yenişehir'de (Mora) bir Osmanlı zabitanın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Babasının 1876'da şehit düşmesi üzerine annesi, diğer kardeşleriyle birlikte İstanbul'a yerleşmiştir. Burada 1882'de Mekteb-i Sultani'ye (Galatasaray Lisesi)

olduğu söylenebilir. Osmanlı Devleti'nin olimpiyat nezdinde ilk temsilcisi olarak kendisinden sonraki bölümde bahsedilecek olan Tarcan, radyoda vermiş olduğu konferansları toplamış olduğu kitabında, 1896 Atina Olimpiyatları'na dört sporcunun (Kara Ahmed, Madralı Ahmed, Osman ve Koç Mehmed) başvurduğunu, fakat amatör olmadıkları için kabul edilmediklerini belirtmektedir³¹.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde, gerek faaliyetleri ile ve gerekse çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarıyla ülkenin spor konusundaki en önemli otoritelerinden birisi olan ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliği de yapan Tarcan'ın yazmış olduklarını doğaldır ki dikkate almak gerekmektedir. Fakat diğer taraftan, genelde spor ve özelde olimpiyatlar konusunda birçok makale ve kitabı bulunan Tarcan'ın bu iddiasını bir belgeye dayandırmadığını da belirtmek gerekmektedir.

1896 Atina Olimpiyatları'na katılım konusunda bir diğer bilgi, Tarcan'ın da bahsettiği dört kişiden biri olan Koç Mehmed ile ilgilidir. Buna göre Koç Mehmed, Atina olimpiyatlarının düzenleneceğini duyarak “düğün güreşine gider gibi” Atina'ya gitmiş, fakat organizasyon komitesi tarafından, Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nde yer almayan bir ülkeden gelen sporcunun bireysel olarak yaptığı bu girişim kabul edilmemiş ve Koç Mehmed güreşlere katılamamıştır. Bu bilginin ilk kaynağı Sami

başlamıştır. Jimnastik öğretmeni Ali Faik Bey (Üstünidman)'den etkilenerek beden eğitimine merak sarmıştır. Lise eğitiminden sonra devam ettiği Mühendishane-i Berri Hümayun'u 1895 yılında bitiren Tarcan, aynı yıl ilk görev yeri olan İzmir'e, istihkâm birliğine atanmıştır. Buradaki 4 yıl boyunca, aynı zamanda öğretmenlik ve gazete yazarlığı da yapmıştır. Yazarlık, sonraki görev yeri olan İstanbul'da da sürmüştür, Servet-i Fünûn dergisine sporla ilgili yazılar yazmıştır. Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik yapan Juery ile arkadaşlığı sayesinde Coubertin ile bağlantı kurmuş ve Coubertin tarafından Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliğine getirilmiştir. Bu görevle komitenin Avrupa'daki çeşitli toplantılarına katılmıştır. 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdiyse de siyasi hayatı kısa sürmüştür. 1909 yılında beden terbiyesi eğitimi için jimnastikte kendi ekolünü yaratmış bir ülkeye, İsveç'e gönderilmiştir. 1910 yılında dönüşünde askerlikten istifa etmiştir. Beden eğitimi ve jimnastik konularında toplumsal bilinci uyandırmayı amaçlayan Tarcan, kısa bir süre sonra “Terbiye-i Bedeniye Müfettişliği”ne getirilmiş, aynı zamanda çeşitli okullarda beden eğitimi öğretmenliği yapmıştır. 1922'de kurulan Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'ne 1930 yılına kadar başkanlık yapmıştır. 1924-1935 yılları arasında aynı zamanda “Beden Terbiyesi Başmüfettişi” olarak da görev yapan Tarcan, 1935'te Ordu milletvekili olarak Meclis'e girmiş, üç dönem milletvekilliği yapmıştır. 1957 yılında İstanbul'da hayatını kaybeden Tarcan'ın, eğitim, gençlik, beden terbiyesi ve jimnastik konularında birçok kitap ve makalesi bulunmaktadır. Hayatıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. M. Şevki Çapan, **Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan**, Ünyay Yayınları, Muğla, 1999.

³¹ Selim Sırrı Tarcan, **Radyo Konferanslarım**, C. 2, İstanbul, 1934, s. 73.

Karayel'dir³². Karayel, bilgiyi herhangi bir birinci dereceden kaynağa dayandırmamaktadır. Türkiye'de spor tarihi ya da olimpiyatların tarihi üzerine yayınlanmış daha sonraki birçok kitap ve makalede, Koç Mehmed'in olimpiyat macerası, Karayel'deki şekliyle alıntılanmış, hatta Türk Milli Olimpiyat Komitesi'nin resmi yayını olan Olimpiyat Dünyası'nda çıkan bir makalede bile kullanılmıştır³³.

Bu konuda farklı bir görüş, Atif Kahraman'dan gelmiştir. Kahraman, Karayel tarafından yazılan, "*Koç Mehmed'in 1896 Atina Olimpiyat oyunlarına güreşmek amacıyla gittiği fakat Osmanlı Devleti Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyesi olmadığı için güreştirilmediği*" bilgisinin hiçbir belgeye dayanmayan, uydurma bir bilgi olduğu görüşündedir³⁴. Üstelik Kahraman'a göre bu bilgiyi doğrulamak adına bir yanlış daha yapılmıştır. Yanlış şudur: Osmanlı Devleti'nin o dönemde önemli bir liman şehri olan Selanik'te yayınlanan *Asır* gazetesinin 14 Şevval 1313 (m. 29 Mart 1896) tarihli 60. sayısının ilk sayfasında, "*Olimpiyat Oyunları'na iştirak edecek olan Macar mekâtib-i âliyye şakirdanından dokuz efendi Peşte'den Atina'ya gitmek üzere geçen Salı günü Selanik'e gelmiş ve Loyd Kumpanyası'nın Minero vapuru ile Yunanistan'a azimet eylemiştir.*" şeklinde bir haber mevcuttur³⁵. Orijinali bu şekilde olan habere daha sonra bazı yazarlar, "*Macarlarla beraber Koç Mehmet Pehlivan da Olimpiyata iştirak etmek üzere vapura binmiştir.*" şeklinde bir ifade eklemiştir³⁶. Gerçekten de gazetenin orijinaline bakıldığında, Koç Mehmed ile ilgili bir ibareye rastlanmadığı açıkça görülmektedir. Kahraman ayrıca, Koç Mehmed'in başka pehlivanlarla birlikte, Yunanlı güreşçilerle güreşmek üzere Ekim 1901'de İzmir'den Atina'ya gittiğini belirtmekte, bu seyahati bir şekilde duyan/bilen yazarların bu olayı 1896'ya çektiklerini vurgulamaktadır³⁷.

³² M.Sami Karayel, "Türk Spor Tarihinde Profesyonel Güreşler ve Namdar Pehlivanlar", **Bedensal Terbiyesi ve Spor**, S. 9, (Eylül 1939), Güreş broşürü eki, s. 11. Ayrıca bkz. Karayel, **Koca Yusuf**, Ahmed Halid Kitabevi, İstanbul, 1944, s. 34-35. Atina'ya gittiği tartışmalı olan Koç Mehmed, 1876 yılında Razgrad'da doğdu. Küçük yaştan itibaren Deliorman bölgesindeki çoğu genç gibi köy düğünlerinde güreşe başladı. Nisan 1896'da Atina'ya olimpiyatlara katılmak için gittiyse de başvurusu kabul edilmedi. Kasım 1900 tarihinde Paris'te yapılan Dünya Güreş Şampiyonası'nda 2. oldu. 1.65 boyu ve 80 civarındaki kilosuyla o dönem hafif sıklet denebilecek kategoride güreşe de zaman zaman ağır sıklet rakiplerine karşı da mücadele eden Koç Mehmed, Atina ve Berlin'de de çeşitli müsabakalara katıldı. 1905 yılında ailesiyle birlikte Balıkesir'in Sebebli köyüne yerleşti. 1933 yılında burada vefat etti.

³³ Ömer Altay, "İlk Olimpik Koç Mehmet", **Olimpiyat Dünyası**, S. 4, (Temmuz 1996), s. 36-41.

³⁴ Kahraman, **a.g.e.**, s. 701.

³⁵ **Asır**, 14 Şevval 1313, S. 60.

³⁶ Örneğin bkz. Halük San, **Olimpiyatlarda Türk Sporcuları**, Hürriyet Gazetesi yayını, İstanbul, 1988, s. 22-23.

³⁷ Kahraman, **a.g.e.**, s. 422.

Atina 1896'ya katılan bazı ülkelerin Olimpiyat komitelerinin henüz kurulmamış olduğu ve sporcuların oyunlara, kendi kulüp ya da okulları tarafından yollandığı, hatta harcamaların bile çoğu kez bizzat sporcular tarafından karşılandığı düşünüldüğünde, Osmanlı Devleti'nin Olimpiyat Komitesi üyesi olmaması nedeniyle Koç Mehmet'in oyunlara alınmadığı iddiasının doğru olmayacağı söylenebilir³⁸. Kaldı ki Karayel'in eserinde yer alan "Koç Mehmed'in Atina'ya gelmesi Atina'daki Osmanlı sefarethanesini hayretlere düşürdü. Sefarethane şaşırıldı. Derhâl Saray'a telgraf yağdı. Bâbiâli teşebbüsâta girdi (...)"³⁹ ifadesinden, Atina elçiliği ile İstanbul arasında bir yazışmanın olduğu sonucu çıkmaktadır. Hâlbuki Osmanlı arşivlerinden şu ana kadar çıkan belgelerde, böyle bir yazışmaya rastlanılmamıştır.

Olimpiyat tarihçisi Bill Mallon, 1896 olimpiyatlarına 15 ülkenin katıldığını belirtirken, İzmir'i (Smryna) de bu rakama eklemiş ve sanki ayrı bir ülkeymiş gibi kabul etmiştir. Mallon'a göre İzmir'den biri atletizm, diğeri de bisiklet dalında olmak üzere iki sporcu olimpiyatlara katılmıştır. İzmir'den katılan bu iki isimden bisiklet sporcusu Nikos Loverdos'tur. Loverdos, yarışmaların yapıldığı 6 daldan birisi olan 12 saat yarışına katılmış, fakat yarışı tamamlayamamıştır⁴⁰. Ayrıca Asır gazetesindeki bir habere göre bisiklet dalında Selanik'ten Eszala (Bazı kaynaklara göre Sterella) adında bir sporcunun olimpiyatlara katılmak üzere Atina'ya gittiği belirtilmişse de⁴¹ olimpiyatların resmi raporunda böyle bir isme rastlanmamaktadır⁴². Bu nedenle Eszala'yı da olimpiyatlara katılmak için giden ama yarışmayanlar kategorisinde değerlendirmek gerekmektedir. Atlet ise 800 m. ve 1500 m. yarışlarına katılan Dimitrios Tomprof'tur⁴³. 1896 olimpiyatlarında 17 sporcunun, birden fazla dalda yarıştığı

³⁸ Bu dönemde IOC'ye üye olan ülkeler, Arjantin, Belçika, Bohemya, Fransa, Almanya, Büyük Britanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Yeni Zelanda, Rusya, İsveç ve ABD'dir. Olimpiyatlarda yer alan Danimarka, Avusturya, Avustralya ve hâlâ Osmanlı Devleti'nden resmen ayrılmayan Mısır, IOC'ye üye olmamasına rağmen sporcularını Atina'ya göndermiştir.

³⁹ Karayel, **Koca Yusuf**, s. 35.

⁴⁰ Mallon-Widlund, **a.g.e.**, s. 84 ve 149.

⁴¹ **Asır**, 25 Şevval 1313, S. 63, s. 3. Gazetede haberde, "Şehrimizde velospit [bisiklet] meraklılarının teşkil ettiği Siklit Kulübü Hey'eti Yunanistan'ın olimpiyat oyunlarında hazır bulunmak ve velospit ve eskrim müsabakalarına dâhil olmak üzere a'zâsından Mösyö Eszala'yı intihâb ve meb'usân Yunanistan'a i'zâm eylemiştir." denilmektedir.

⁴² Lampros, S.P.; Polites, N.G., **a.g.e.**, s. 97-101.

⁴³ Mallon-Widlund, **The 1896 Olympic Games - Results for All Competitors in All Events, with Commentary**, McFarland & Company, Inc., Publishers Jefferson, North Carolina, 1998, s. 68-69. Tomprof, bir başka eserde Bulgar olarak gösterilmektedir. Bkz. David Randall, **The First Modern Olympics**, Black Toad Pub., 2011.

düşünüldüğünde⁴⁴, yukarıda güreş müsabakalarına katılmak üzere İzmir'den seçildiği Asır gazetesi tarafından belirtilen Tumberof ile atlet Tomprof'un muhtemelen aynı kişi olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle güreş müsabakalarına katılmak için giden Tomprof'un, bu müsabakalara katılmayıp atletizm yarışlarına katılma ihtimali vardır ama dereceye girenler arasında Tomprof'un ismi yoktur.

Konuyla ilgili yakın zamanlardaki son iddia, Özbay Güven'den gelmiştir. Güven, yukarıda tarafımızdan da zikredilen Tarcan'ın, Karayel'in ve Kahraman'ın iddialarından söz ettikten ve Kahraman'ın, "*Koç Mehmed'in Atina'ya gitmediği*" iddiasına katıldığını belirttikten sonra, kendi iddiasını ortaya atmıştır.

Güven'e göre, Atina Olimpiyatları'na Osmanlı Devleti adına katılmak üzere giden ilk kişi, Mısır Hıdivinin kardeşi Prens Muhammed Ali Tevfik (Mehmed Ali Bey)'dir. Prens, Yunan Kralı'nın özel bir davetiyle kürek yarışlarına katılmak üzere İskenderiye'den Pire'ye gelmiş, fakat kürek yarışlarının hava muhalefeti nedeniyle iptal edilmesinden dolayı yarışmamıştır⁴⁵. Gerçekten de olimpiyatların sekizinci günü olan 1 Nisan'da saat 10.00'da Phaleron Körfezi'nde yapılacak olan yarışlar, önce öğleden sonra 15.00'e ertelenmiş, hava muhalefedinin devam etmesi üzerine de iptal edilmiştir⁴⁶.

İddiasını Osmanlı arşiv belgelerine dayandıran Güven'in ulaştığı belgelerin ilki, Atina Elçiliğinden Osmanlı Hariciyesi'ne gönderilen 16 Mart 1896 tarihli bir telgraftır. Telgrafta, İskenderiye'deki Yunan yetkililerin, Hıdivin kardeşi Prens Muhammed Ali Tevfik'in kayık [kürek] yarışlarına katılmak üzere, kendisine ait Kaloksi adlı tenezzüh vapuruyla Atina'ya geleceğini Prens Konstantin'e telgrafla bildirdikleri belirtilmektedir⁴⁷. Hariciye Nazırı Tevfik durumu Sadrazam Rıfat'a, sadrazam da padişaha bildirmiştir⁴⁸. Atina Sefareti, ilk telgraftan üç gün sonra, 19 Mart'ta Hariciye

⁴⁴ Müsabakalara 12 sporcu 2 dalda, 2 sporcu 3 dalda, 3 sporcu ise 4 dalda katılmıştır. Bkz. Bill Mallon- Ture Widlund, a.g.e., s. 24.

⁴⁵ Özbay Güven, "İlk Modern Olimpiyat Oyunlarına (1896-Atina) Yarışmak İçin Giden İlk Türk Sporcusu Kimdir?", *Türk Yurdu*, C. 31, S. 286, (Haziran 2011), s. 237. Özbay, bu görüşünü ilk olarak 2000 yılında Ankara'da yapılan 6. Spor Bilimleri Kongresi'nde sunmuş olduğu "Osmanlı Devleti Döneminde Bir Türk Sporcusunun İlk Modern Olimpiyatlara (1896-Atina) Yarışmak İçin Gitmesi ve Bazı Problemler" adlı bildiride dile getirmiştir.

⁴⁶ *The Olympic Games B.C. 776- A.D. 1896* (Published with the sanction and under the patronage of the Central Committee in Athens, presided over by his Royal Highness the Crown Prince Constantine), Athens, 1896, s. 109.

⁴⁷ BOA, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 9, (16 Mart 1896).

⁴⁸ BOA, Y.A.HUS, Dosya No: 348, Gömlek No: 21, 04 Şevval 1313 (17 Mart 1896). (EK-3)

Nezareti'ne bir telgraf daha çekerek, önceki bilginin doğruluğunu teyit ettiklerini, bu bilgiye ek olarak, Mehmed Ali Bey için Atina'nın en iyi otellerinden birinde kalacak yer ayrıldığına da öğrenildiğini bildirmiş, Mehmed Ali Bey'e gösterecekleri hareket tarzı konusunda talimat beklemişlerdir⁴⁹. Hariciye Nezareti, Atina ve Pire Baş Şehbenderliği Kançılıyasının⁵⁰ Mehmed Ali Bey'i vapura giderek karşılamasını, ihtiyaç hâlinde kendisine hürmet ve kolaylık gösterilmesini Atina Sefareti'ne tavsiye edeceklerini sadrazama ve dolayısıyla padişaha bildirmişlerdir⁵¹.

Tavsiyeyi padişahın onaylayıp onaylamadığı, dolayısıyla Mehmed Ali Bey'in karşılanıp karşılanmadığı konusunda herhangi bir bilgi/belge yoktur. Fakat "*Yunan Hükûmeti'nden Mehmed Ali Bey'e bir davet yapılmadığı*"na dair Atina Sefareti'nden Hariciye Nezareti'ne gönderilen 1 Nisan tarihli telgrafa bakılırsa, Osmanlı yönetimi, katılımın resmî olup olmadığını öğrenmek istemiştir. Yunanlılar; Mehmed Ali Bey'in Osmanlı sarayından izin alması gerektiğini bildiklerinden, olayı daha da gerginleştirmemek adına resmî bir davetin olmadığını bildirmişlerse de Güven'e göre katılım, Yunan kralının özel davetiyle gerçekleşmiştir⁵².

Bu konuda arşivde bulunan bir başka belgeye göre ise Atina sefareti, 25 Nisan'da Hariciye Nezareti'ne bir yazı göndererek, Hıdivin biraderi Mehmed Ali Paşa'nın olimpiyat oyunlarında hazır bulunmak üzere Atina'ya gelmediğini fakat oyunların son gününde Atina'ya gelerek kapanış töreninde hazır bulunduğunu, kendisinin sefaret-i seniyyeye gelmediği gibi muvasalatını bildirmek için kartvizitini dahi göndermediğini biraz da sitayişle haber vermiştir⁵³. Aynı belgeye göre Mehmed Ali Paşa, saraya giderek kral ile 10 dakika kadar görüşmüştür. Ayrıca kralın büyük oğluya da bir görüşme yapan Mehmed Ali Paşa, gelecek Pazar günü özel vapuruyla Dersaadet'e hareket edecektir.

Daha önceden de belirtildiği gibi o dönemde Türk-Yunan ilişkilerinin gergin olduğu ve bir yıl sonra iki ülke arasında 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nın çıktığı göz önüne alınırsa, yukarıda Güven'in belirtmiş olduğu türden bir özel davetin, Osmanlı Devleti'nden saklanmış olduğu fikrinin makul sayılabileceği söylenebilir. Fakat yine de belirtmek gerekir ki mevcut belgelerden, böyle bir resmî davetin olduğu sonucunu çıkarmak kolay

⁴⁹ BOA, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 10, 06 Şevval 1313 (19 Mart 1896).

⁵⁰ Kançılıya, "Elçilik ve konsolosluklarda yönetimle ilgili görevlilerin çalıştığı yer" anlamında İtalyanca kökenli (cancelleria) bir sözcüktür.

⁵¹ BOA, Y.A.HUS, Dosya No: 349, Gömlek No: 26, 20 Şevval 1313 (4 Nisan 1896). (EK-4)

⁵² Güven, a.g.m., s. 237.

⁵³ BOA, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 12, (25 Nisan 1896-13 Nisan 1312, 12 Zilkade 1313).

değildir. Diğer taraftan, olimpiyatlar için davet edilenler arasında birçok ülkeden hanedan üyelerinin olduğu hâlde Osmanlı Devleti'ne resmi bir davet yapılmadığını da göz önünde bulundurmak ve her şeye rağmen Osmanlı ile bağlarını tam olarak koparmamış olan Mısır'a böyle bir daveti yapmış olmanın diplomatik sıkıntı yaratacağını da belirtmek gerekir. 1896 olimpiyatları ile ilgili son olarak söylenebilecek şey şudur: Daha ilk olimpiyattan günümüze kadar gelen süreçte olimpiyatlar, siyasetin bir aracı hâline getirilmiştir. Bu araç ilk olarak Yunanistan tarafından Osmanlı Devleti'ne karşı kullanılmıştır.

1900 Paris ve 1904 St Louis Olimpiyatları

Paris'te 15 Nisan-12 Kasım 1900 tarihleri arasında gerçekleştirilen sergi (L'Exposition Universelle) nedeniyle, sergi süresince devam etmesi kararlaştırılan, bu nedenle de adına "*International Physical Exercise and Sport Competitions of the World's Fair in 1900*" denilen ve 14 Mayıs- 28 Ekim tarihleri arasına yayılan bir sürede gerçekleştirilen Paris olimpiyatlarına, 24 ülkeden 997 sporcu, 19 farklı branştan katılmış, Osmanlı Devleti'nden ise katılım gerçekleşmemiştir⁵⁴.

Yalnız şunu belirtmek gerekmektedir ki, olimpiyatlardan bir yıl önce, 1899'da Paris'te gerçekleştirilen dünya güreş şampiyonluğu müsabakalarında Osmanlı Devleti'ni temsil eden pehlivan Kara Ahmed, dünya şampiyonluğunu kazanmış ve Sultan Abdülhamid tarafından "sanayi madalyası" ile ödüllendirilmiştir⁵⁵. Bu nedenle, Kara Ahmed'in aynı yerde bir yıl sonra düzenlenen olimpiyatlarda güreş müsabakasına katılabileceği akıllara gelebilir. Fakat dört yıl önce Atina'da sıklet gözetmeksizin sadece 5 sporcunun katılımıyla gerçekleştirilen güreş müsabakaları, Paris'te halter ile birlikte programdan çıkarılmıştır⁵⁶. Bu nedenle Kara Ahmed'in olimpiyatlara katılma ihtimali ortadan kalkmıştır.

⁵⁴ Olimpiyatların resmi raporu için bkz. **Exposition Universelle Internationale De 1900 – Concours Internationaux D'Exercices Physiques Et De Sports Rapports**, Paris, 1901.

⁵⁵ **BOA**, İ.TAL., Dosya No: 227, Gömlek No: 1318, (1 Cemaziyülevvel 1318). (Ünlü pehlivanların yetiştiği Deliorman bölgesindeki Razgrad'da 1870 yılında doğan ve bölgesindeki birçok genç gibi küçük yaşta güreşe başlayan Kara Ahmed, 1895'ten itibaren Avrupa'da düzenlenen güreş müsabakalarına katılmaya başlamıştır. 1899'da Paris'te düzenlenen ilk dünya güreş şampiyonluğu müsabakalarında, dünyanın en seçkin güreşçilerini birer birer yenerek ilk resmi dünya şampiyonluğunu kazanmıştır. İstanbul'a döndüğünde padişah II. Abdülhamid tarafından Osmanî Nişanı ile ödüllendirilmiştir. 1902 yılında genç yaşta aniden vefat etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sami Karayel, **Cihan Pehlivanı Kara Ahmed**, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1954. Ayrıca, Atıf Kahraman, Atıf Kahraman, **Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi**, Ank. 1989, C. I, s. 300-339.

⁵⁶ <http://www.sports-reference.com/olympics/summer/1900>.

1904 St. Louis olimpiyatları ise sadece Osmanlı Devleti'nin değil, uzaklık nedeniyle birçok Avrupa ülkesinin katılamadığı bir etkinlik olmuştur. Sadece 12 ülkenin katıldığı olimpiyatlar, adeta Amerikan kolejlerine mensup sporcuların birbirleriyle yarıştukları bir spor etkinliği görünümünde gerçekleştirilmiştir⁵⁷.

1906 Atina Ara Olimpiyatları

1896'da Atina'da ilk modern olimpiyatların organizasyonunu başlangıçta istemeyen, daha sonra Coubertin'in ikna çabalarıyla kabul eden Yunanlılar, Atina olimpiyatlarının dünya kamuoyunda ulaştığı ilgiyi gördükten sonra, ilgili bölümde de belirtildiği gibi 23 Haziran 1894'teki toplantıda, ilk oyunların Atina'da, ikincisinin ise 1900 yılında Paris'te düzenleneceği kararının alındığını bilmelerine rağmen, oyunların sürekli olarak kendi ülkelerinde yapılmasını istemişlerdir. Kral George ve Yunan kabinesi de bu fikri desteklemişlerdir. Yunan tarafında bu düşüncenin ortaya çıkmasında, 1896'ya katılan Amerikalı sporcuların, düzenleme komitesi başkanı Prens Konstantin'e hitaben yazmış oldukları teşekkür mektubunda, oyunların sürekli olarak Atina'da düzenlenmesi temennisinin de etkili olma ihtimali yüksektir⁵⁸.

Fikre sıcak bakmayan Coubertin, bir uzlaşıcı çözüm öne sürmüş, olimpiyatların normal takviminin arasında (iki olimpiyat arası çift yıllarda) ve her dört yılda bir Atina'da "*Pan-Hellenic Games*" adı altında yapılması teklifini getirmiştir. Yunanlılar, "*Olympic Games*" teriminde ısrar ettilerse de Coubertin bunu kabul etmemiştir⁵⁹. Bu durumda yeni organizasyon, 1896-Atina ile 1900-Paris arasında, yani 1898'de düzenlenecektir. Fakat ilk olimpiyatlardan yaklaşık bir yıl sonra Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında çıkan savaş, bu organizasyonun yapılmasını olanaksız kılmıştır.

1900 olimpiyatları, daha önce kararlaştırıldığı gibi Paris'te düzenlenmiştir. Fakat 1900 Paris olimpiyatlarının, önceki bölümde de belirtildiği gibi Paris'te gerçekleştirilen sergi/fuarla aynı zamanda yapılması ve geniş bir zaman dilimine yayılan spor müsabakalarının arka plana düşmesi, olimpiyat ruhunun sönmesine neden olmuştur.

Yaşanan olumsuz durumu kendi lehlerine değerlendirmek isteyen Yunanlılar, 1898'de gerçekleşmeyen oyunları 1902'de düzenlemek için

⁵⁷ 1904 Olimpiyatları resmi raporu için bkz. **Spalding's Official Athletic Almanac**, The American Sports Publishing Company, New York, 1905.

⁵⁸ The New York Times'da yayınlanan mektubun tamamı için bkz. Bill Mallon, **The 1906 Olympic Games: Results for All Competitors in All Events with Commentary**, McFarland & Company, Inc., Publishers Jefferson, North Carolina, 1999, s. 2-3.

⁵⁹ Mallon, a.g.e., s. 3

harekete geçmişlerdir. Tercüman-ı Hakikat gazetesindeki bir habere bakılırsa, bu konudaki ilk önemli girişimi Paris olimpiyatlarından bile önce başlatan Yunanlılar, kendi meclislerinde 22 Temmuz 1899'da bir kanun layihası kabul ederek kaynak arayışına girmişlerdir⁶⁰. Sürenin yakınlığının yanı sıra o dönem Yunanistan'ın içinde bulunduğu sıkıntıları göz önüne alan Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), teklifi şartlı olarak kabul etmiştir⁶¹. Buna göre oyunlar, 1906 yılında Yunan Ulusal Olimpiyat Komitesi'nce düzenlenecek ve oyunlar "Intercalated Games - Ara Olimpiyat" olarak adlandırılacaktı. Ayrıca, "Ara Olimpiyat"a katılabilmek için o ülkenin uyruğundan olmak yeterli görülecekti⁶².

Bu arada olimpiyatların yapılmasından bir yıl önce, 1905'de Osmanlı Devleti'nin, IOC'nin Brüksel'de toplanan 3. kongresine davet edildiğini de belirtmek gerekir⁶³. Osmanlı Devleti, 21 ülkeden 200 kişinin katıldığı Brüksel'deki bu davete masrafları göz önünde bulundurarak, İstanbul'dan temsilci göndermek yerine, Belçika'da bulunan maslahatgüzar Mihran Kavafyan'ı görevlendirmiştir⁶⁴.

⁶⁰ **Tercüman-ı Hakikât**, 23 Nisan 1906- 29 Safer 1324 – 10 Nisan 1322. Gazetede ki haber aynen şöyledir: "Yunanistan Hükümeti 1899 senesi Temmuzunun 22'sinde bir layiha-yı kanuniye neşrederek bu oyunların te'sisini suret-i resmîyede tasdik ve tasvib eyledi. Ashâb-ı servet tarafından bu maksadın husûlü için verilecek iâ'neler ve hibelerin kabul ve kaydı vesâ'ir teferru'âtının tanzimi için de bir komisyon teşkil kılındı. 1900 senesi Kanunusanişininin 17'sinde de bir emir-nâme-i krali neşrolunub komisyona bu babda memalik-i ecebe'ye ile muhabereye salâhiyet verilmiş idi. 1904 senesinde de diğ er bir komisyon teşkil olunarak olimpiyat oyunlarının cihet-i maliyesine nezâret etmek ve mesârif ve varidata müteallik işlere bakmak hususu da bu komisyona tevdi' kılındı. Kadimde icra olunduğu gibi bu defa'ki olimpiyat oyunlarının da dört senede bir defa icra edilmesi takarrür etti. Yunanistan meclis-i meb'usanı tahsisat itâsını tasvib ve tasdik etmesi üzerine yeni olimpiyat oyunlarının birincisi 1906 senesi Nisanının 22'sinde icrâ edilmesi karargir olarak bu suretle ilân olundu." Atıf Kahraman eserinde aynı yerden alıntı yaparak, "Yunanistan Hükümeti, 22 Temmuz 1899 tarihinde bir karar alarak, 1906 yılında Atina'da ilk modern olimpiyatın 10. Yıldönümü nedeniyle Atina'da bir olimpiyat yapacağını açıkladı." şeklinde durumu yorumlamış ve 1906 kararının sanki 1899'da alındığı gibi bir sonuca ulaşmışsa da bu yanlıştır. Bkz. Kahraman, **a.g.e.**, s. 702.

⁶¹ Mallon'a göre; 1900 ve 1904'teki olimpiyatların başarısızlığı ile sönmeye yüz tutan olimpizm hareketi ve ruhunu canlandırmaya çalışan Coubertin, daha önce desteklemediği Yunan tezine ihtiyaç duymuştur. Bkz. **a.g.e.**, s. 3.

⁶² Olimpiyatların sürekli olarak Atina'da düzenlenmesi konusunda, özellikle 1900-1906 süreciyle ilgili ayrıntılar için bkz. Karl Lennartz, "The 2nd International Olympic Games in Athens 1906", **Journal of Olympic History**, V. 10, (December 2001/January 2002), s. 10-26.

⁶³ İlk kongre 1894'te, ikincisi 1897'de düzenlenmiştir.

⁶⁴ **BOA**, BEO, Dosya No: 2621 Gömlük No: 196506 (9 Cemaziyelahir 1323). Ayrıca bkz. **BOA**, MF.MKT, Dosya No :855 Gömlük No :52 (13 Rebiülahir 1323) . (EK-5)

Osmanlı Devleti, 1906 olimpiyatlarına, on yıl önceki olimpiyatlara göre daha ilgili davranmış, Yunanistan'dan gelen daveti Meclis-i Vükelâ'da görüşmüş fakat organizasyona resmen iştiraki uygun bulmamış, gayri resmi katılmak isteyenlere ise izin verileceğini açıklamıştır⁶⁵. Bu durumda, özellikle Osmanlı'nın Rumeli topraklarında yaşayan gayrimüslimler harekete geçmişlerdir. Konuyla ilgili olarak İstanbul'daki Yunan elçiliği ile İzmir ve Selanik'teki Yunan konsoloslukları bünyesinde komisyonlar oluşturularak, oyunlara seyirci ya da katılımcı olarak gitmek isteyenlere yardımcı olunmuştur. İstanbul'daki kulüplere davetnameler gönderilmiş⁶⁶, İzmir'de bazı branşlarda seçimler yapılmıştır⁶⁷.

Dönemin gazetelerinden Tercüman-ı Hakikat'in bir haberinde, “*Bugün [22 Nisan] küşad edilen olimpiyat oyunlarında temaşagerân arasında memalik-i şâhânedan dahi gelmiş birçok kişi vardı. Bilhassa meydandaki müzikacılar meyanında tebea-yı Osmaniyyeden bir hayli kişi bulunuyordu. Bunlar fevkalade alkışlanmışlardır*”⁶⁸.” denilmesi, 1896 olimpiyatlarında da sözü edilen, fakat katılıp katılmadığı belli olmayan Osmanlı Devleti

⁶⁵ BOA, MV, Dosya No: 113, Gömlek No: 20, (15 Muharrem 1324- 11 Mart 1906- 26 Şubat 1321). Belgede Yunan sefaretinin, oyunlara katılacak kişilerin isimlerinin kendilerine bildirilmesini istedikleri belirtildikten sonra şöyle denilmektedir: “*Hükümet-i seniyye tarafından mezkûr olimpiyat oyunlarına iştirake ve me'murlar i'zâmına mahal olmayı ancak suret-i gayr-ı resmide bulunmak isteyenler dahi bi't-tabi gidecekleri cihete ona göre suret-i münâsibde sefâret-i mûmâileyhe cevab verilmesinden nezaret-i müşârilileyhe tebliğî tezekkür kıldı.*”

⁶⁶ Sabah, 21 Teşrinievvel 1905.

⁶⁷ Ahenk, 1 Nisan 1906 (19 Mart 1322 – 8 Safer 1324). Konu hakkındaki haber şöyledir: “*Yunanistan beynelmilel olimpiyat oyunlarına şehrimizden iştirâk eyleyecek olanların intihâb ve tefriki zemininde tertib olunan tecrübe müsabakalarının son kısmı –yazdığımız veçhile- bugün Paradiso alanında icra kılınacaktır. Bugünkü müsabakaların en mühimi mesafesi 42 km.den ibaret ayak koşusu olup 7 kişi iştirâk eyleyecektir. Bunlardan birisi Aydınli Bezeryani, diğeri Midillili Diyalektos ve diğeri de Bergamalı Tapsideli olup şehrimize gelmişlerdir. Diğer dördü İzmirlidir. Bu büyük mesafeli koşunun mebd-i Urla, müntehâsı Paradiso Alanı olmak üzere tayin olunarak müsabakalar bugün sabah Şirket-i Hamidiye vapuruyla Urla'ya azimet ve öğle üzeri Urla'dan mâşiyen hareket eyleyeceklerinden alafranga saat 3'te Paradiso Alanı'nda muvasalât eylemeleri me'mul imiş. Koşunun şer'aiti da'iresinde icrasına nezaret etmek üzere her müsâbık yanında velospit süvâr bir müfettiş bulunacağı gibi bir doktor ile bir de eczacı araba ile refâkat eyleyecek ve bütün mesafede müfettiş vazifesini koşu heyet-i mümeyyizi a'zâsından Hacı Apostolidi ifâ edeceğinden mümaileyh de araba ile müsabakalara refakât eyleyecektir.*” Atletizm seçimleri konusunda Sabah'ın 3 Nisan 1906 tarihli nüshasında şunlar yazılıdır: “*8045 metrelik olimpiyat koşusuna Apollon kulübünden Kasodi, Kalaycidis, Parasekepopulo, Marveli; Panayotik kulübünden de Kenderoti Efendiler katıldı. Kalaycidis Efendi, şiddetli lodos rüzgârına rağmen 30,48 dakika ile birinciliği kazandı.*”

⁶⁸ Tercüman-ı Hakikat, 24 Nisan 1906 (11 Nisan 1322- 30 Safer 1324).

bünyesindeki birtakım musiki cemiyetlerinin, bu kez Atina'ya geldiklerini ve açılışta yer aldıklarını gösteren bir delildir.

Diğer taraftan, olimpiyat oyunlarına katılma bahanesiyle devletin Rumeli topraklarından Yunanistan'a geçen Osmanlı'nın Rum tebaasından kimselerin olabileceği, bu gibi kişilerin, özellikle merkezi Atina'da bulunan Makedonya Rum Komitesi ile bağlantıya geçebilecekleri konusunda Atina sefareti uyarılmıştır⁶⁹.

1906 Olimpiyatlarına Osmanlı Devleti'nden katılanların sayısı ve milliyetleri konusu tartışmalıdır. Dönemin basınında yer alan olimpiyat haberlerinde, Osmanlı'dan katılımlarla ilgili bilgi vermekten ziyade, İngiliz kral ve kraliçesinin olimpiyat münasebetiyle Yunanistan'a yapmış olduğu ziyaret ön plana çıkarılmış ve gün gün kral ve kraliçenin ziyaretinden haberler verilmiştir⁷⁰.

Konuyla ilgili yapılan bir araştırmaya göre Osmanlı Devleti'nden; atletizm, jimnastik, eskrim, güreş ve futbol branşlarından İstanbul'dan 8 Rum, İzmir'den 1 Ermeni ve 10 İngiliz, 1 Musevi ve 10 Rum olmak üzere 30 sporcu katılmıştır⁷¹.

Olimpiyat Tarihçisi Mallon'a göreyse, bu sayı, İstanbul, İzmir ve Selanik'ten toplam 27 sporcudur. Mallon, bu üç kentten katılan sporcuları iki grupta toplamıştır. Birincisi, 'Türkiye' kısmında, diğeryse, Osmanlı topraklarında yaşayan 'Yabancı Uyruklu Kişiler' başlığı altında yer almıştır. Mallon'un, 27 sporcu olarak verdiği liste, Türkiye'den gelip Osmanlı vatandaşı olup olmadıkları bilinmeyenleri göstermektedir. Diğer listede ise

⁶⁹ BOA, TFR.I.SL, Dosya No: 106, Gömlek No: 10533, (22 RA 1324). (EK-6)

⁷⁰ Örneğin, Ahenk'in 19 Nisan tarihli nüshasında, "İngiltere kral ve kraliçesi hazerâtu Pire'ye vasil olub Yunan a'ile-i krâlisi tarafından istikbâl olunmuşlardır. İngiliz hükümdarlarının Yunan payitahtına duhulü pek parlak olub halkın şiddetli alkışları içinde vuku' bulmuştur. Suret-i fevkaladede bandıralarla donatılmış ve tezyin edilmiş olan yollar renkli bir manzara almıştır. Kral Edward hazretleri Pire ve Atina belediye reislerinin hoş amediye da'ir olan lütuflarına cevaben Yunanistan hakkında fevkalade iltifatkârâne sözler söylemiştir. Meserret-i umumiyeye gayr-ı kâbil tasvirdir. (...)" şeklinde bir haber mevcuttur. Gazetenin 21, 22, 24, 25, 26, 27 Nisan nüshalarında da kraliyet ailesi ile ilgili haberler devam etmektedir. Diğer gazetelerde de benzer durum söz konusudur. **Ahenk**, 22 Nisan 1906 (9 Nisan 1322 – 29 Safer 1324). İngiliz kralının, Atina büyükelçisi Refet Bey'i kabulü, Ahenk'in 22 Nisan tarihli nüshasında şu şekilde belirtilmiştir: "Kral Edward hazretleri dünki gün İngiltere sefarethanesinde düvel-i mu'azzama süferasının en kademlilerinden olan Saltanat-ı Seniyye sefiri atıfeliü Ref'et Beyefendi hazretlerinin dalaletiyle huzurlarına kabul eylemişlerdir. Ref'et Beyefendi hazretleri, Kral Edward hazretlerine merâsime-i hoş amediyi ifâ eylemiştir. (...)"

⁷¹ Haluk San, a.g.e., s. 26.

yabancı uyruklu oldukları sanılan ve İstanbul, İzmir ve Selanik'te yaşayanlar bulunmaktadır⁷².

İstanbul, İzmir ve Selanik'i birer ülke olmasa da Antik Yunan'daki şehir devletleri (city states) gibi kabul eden Mallon'a göre, bu şehir devletlerinin her ne kadar adına "Ulusal Olimpiyat Komiteleri (National Olympic Committees) denilebilecek birer birimleri yoksa da en azından, bu şehir devletlerinin organizasyonda temsil edilmesine yardımcı olan dört alt komitesi vardı: İstanbul, İzmir, Selanik ve Trabzon. Burada Mallon, yukarıda da değinilen Yunan elçilik ve konsolosluklarını kastetmektedir.

Mallon, İzmir, Selanik, Kıbrıs, Girit ve İstanbul'dan gelen tüm sporcuları Türk olarak listelemenin en kolay yöntem olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, sporcuların çoğunun, Grek alfabesi ile yazılan ve açıkça her biri Grekçe olan isimlere sahip olduğunu, bu nedenle de sporcuları Grek olarak tanımlamaya devam etmenin en iyisi olduğunu düşünmektedir. Mallon, bu isimlerin Türk olarak nitelenemeyeceğine bir kanıt olarak, Cüneyt Koryürek tarafından yazılmış olan ve Türk Olimpiyat Tarihi konusunda yazılmış en iyi kitap olarak nitelendirdiği eseri göstermektedir⁷³.

Sporcuların çoğunun Türk pasaportu taşıdığını yazan, bununla birlikte bazılarını da "yerleşmek için gelen" Yunanlılar olarak kabul eden Koryürek'in eserinde, olimpiyatlardaki ilk sporcular olarak 1908'de Aleko Mullos'dan ve 1912'de Papazyan ve Mıgıryan'dan bahsedildiği, 1906'dan söz edilmediğini söyleyen Mallon, ayrıca, olimpiyatların "resmi rapor"unda, Ege Denizi kıyısındaki bölgelerde yaşayan sporcuların çoğunun, açılış seremonisinde Greklerle birlikte yürüdüğü kaydına dikkat çekmektedir.

Gerçekten de İzmir ve Selanik'ten gelen futbol takımları ve İzmir'den gelen bir kürek takımı 1906 Atina'da yer almışsa da ülkeyi resmen temsil edilen bir millî takım yoktur.

1906 Ara Olimpiyatlarının açılışı, 22 Nisan 1906'da saat 15.00'te gerçekleşmiştir. Açılışa, Yunan Kralı Yorgi'nin davetlisi olarak İngiliz kralı Edward ve Kraliçe Aleksandra da katılmıştır. Bu nedenle açılıшта önce İngiliz daha sonra da Yunan milli marşları çalınarak törenler başlamıştır.

⁷² Mallon, *a.g.e.*, s. 175. Bu listede 38 sporcu vardır. Bunların 13'ü İstanbul'dan, 16'sı İzmir'den, 8'i Selanik'ten ve biri de Bergama'dandır. Türkiye'den geldiklerini bildirenlerin adları ve katıldıkları branşlar sadece atletizm, futbol ve kürek sporlarıdır. İzmir'den katılanlardan 9'u atletizm, ikisi jimnastik, birer tanesi de atıcılık, tenis, bisiklet ve futbol müsabakalarına katılmıştır. Selanik'ten katılanların Bunlardan 5'i atletizm, 2'si eskrim, biri de jimnastik dalında yarışmışlardır.

⁷³ Mallon, *a.g.e.*, s. xiii. Söz konusu kitabın tam künyesi şöyledir: Koryürek Cüneyt, *Atina-Atlanta 28 Asırlık Olimpiyatlar Tarihi*, Arçelik Yayınları, Delta Yayınevi, 1996.

Osmanlı Devleti'nden katılan sporcular arasında en önemli başarıyı, İstanbul'daki Tatavla Heraklis (Kurtuluş) kulübünden Yorgo Alibrantis kazanmıştır. Alibrantis, olimpiyat tarihinde sonuncusu 1906'da gerçekleştirilen "ipe tırmanma" (rope climbing) yarışında 11,4 saniyelik derecesi ile hem birinci olmuş hem de bu alandaki rekoru eline geçirmiştir⁷⁴. Ayrıca bireysel dallarda Osmanlı patentli iki sporcu bronz madalya kazanmıştır. Bunlar, atletizmde 3000 m. yarışlarında üçüncülüğü kazanan, İzmirli Yorgo Saridakis⁷⁵ ile "Taş (disk) atma" dalında 18.58'lik derecesiyle yine üçüncülüğü kazanan İstanbul Robert Kolej'den Mikhail Dorizas'tır⁷⁶.

Bu üç bireysel madalyanın yanı sıra, takım sporlarından futbolda da gümüş ve bronz madalyalar, Osmanlı topraklarına gitmiştir. Toplam dört takımın (Danimarka, Atina Karması, İzmir Karması, Selanik Karması) katıldığı futbol müsabakalarının ilk maçlarında İzmir Karması Danimarka'ya 5-1; Selanik Karması da Atina Karması'na 5-0 mağlup olmuşlardır. Danimarka ve Atina karması arasındaki final maçının ilk yarısı Danimarka'nın 9-0 üstünlüğü ile bitmiş, Atina karması ikinci yarıya çıkmayınca diskalifiye edilmiştir. Bunun üzerine iki Osmanlı şehri ikincilik maçı oynamışlar ve maçı 3-0 kazanan İzmir karması gümüş, Selanik Karması da bronz madalya kazanmışlardır⁷⁷.

⁷⁴ **Sabah ve Tercüman-ı Hakikat**, 28 Nisan 1906, - 15 Nisan 1322- 4 Rebiülevvel 1324. Tercüman-ı Hakikat, şöyle devam etmektedir: "(...) İstanbul'da Tatavla ahalisinden olub müsabakalarda ihrâz-ı muvaffakiyet edenlerin şerefine akşam bir ziyafet keşide edilmiş ve bu ziyafette ecnebi pehlivanları hazır bulunarak kazananlar fevkalade alkışlandığı gibi kadınlar bunlara hediyeler vermişlerdir (...)" Gazetede, "ipe tırmanma" yerine "ağaca çıkma" tabiri vardır. Ayrıca gazetede, jimnastik müsabakasında Yorgo'nun kardeşi Niko'nun birinciliği kazandığı belirtilmektedir. Tatavla kulübünün internet sitesinde de Niko'nun pentatlon müsabakasında 90 punala altın madalya kazandığı belirtilmektedir. Bkz. <http://tatavla.org/kurtulus-spor-kulubu-54.html>. Fakat yabancı kaynaklar incelendiğinde, bu bilginin doğru olmadığı görülmektedir. Niko Alibrantis'in 90 puan aldığı doğrudur ama bu puanla dereceye girememiştir. Yarışmayı 97 puanla Fransız Pierre Paysse kazanmıştır. Bkz. <http://www.sports-reference.com/olympics/summer/1906/GYM/mens-individual-all-around-5-events.html>

⁷⁵ **Ahenk**, 4 Mayıs 1906 (21 Nisan 1322 – 11 Rebiülevvel 1324).

⁷⁶ <http://www.sports-reference.com/olympics/summer/1906/ATH/mens-stone-throw.html>. Darizas, Türkçe kaynaklarda M. Darıcas olarak geçmekte ve olimpiyatta başarılı olmadığı belirtilmektedir. Dönemin gazetelerinde de adından söz edilmemektedir. Fakat yukarıda belirttiğimiz kaynaktan, 16 Nisan 1886 İstanbul doğumlu olduğu, Robert Kolej'de okuduğu ve 1914'te ABD'ye göç ettiği, burada da 21 Ekim 1957'de öldüğü ifade edilmektedir.

⁷⁷ Futboldaki bu sonuçlar, dönemin Osmanlı basınında günümüzün aksine birkaç cümleyle geçirilmiştir. Bir İzmir gazetesi olan Ahenk'in 26 Nisan nüshasında, "Futbol oyunları netice-i katiyesine gelince Danimarkalı oyuncular birinci ve İzmirli ikinci ilan olunmuşlardır." denilirken, Selanik gazetesi Asır'ın 3 Mayıs nüshasında, "Futbol

1906 olimpiyatlarına katılan en genç sporcu unvanı Osmanlı Devleti adına yarışan Vahram Papazyan'a aittir (13 yaş 224 gün)⁷⁸. Daha sonra 1912 Stockholm'de de göreceğimiz Robert Kolej öğrencisi Papazyan, 800 m. seçmelerinde altıncı, 1500 m. seçmelerinde ise dördüncü olmuş ve finale kalamamıştır.

Bu sporcuların dışında güreşte Menelaos Karotzieris, atletizmde 100 m. de Konstantin Devecis ve Nikolaos Murmuris, 5 mil ve maraton yarışlarında Aleko Celepoğlu ve yüksek atlamada yine Nikolaos Murmuris, eskrimde Aristides Kritikos⁷⁹ katıldıkları yarışmalarda başarılı olamamışlardır. Kürek dört tekte üç Rum ve bir İngiliz'den oluşan (Donald Whittal) İzmir takımı 7. olmuştur⁸⁰.

1908 Olimpiyatları ve Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti'nin Kuruluşu Meselesi

1908 yılında Londra'da yapılan olimpiyatlara geçmeden önce, olimpiyatlarla ilgili olarak kurulduğu iddia edilen Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti meselesine değinmekte yarar vardır. Cemiyetin kurulduğu yıl ve kuruluş şekli konusunda farklı görüşler mevcuttur. İlk görüş, cemiyetin 1908 yılında Selim Sırrı Bey (TARCAN) tarafından oluşturulduğu yönündedir. Bu konudaki bilgilerin ilk dayanağı, Selim Sırrı Bey'in kendi beyanlarıdır. Bu konuda tespit edilebilen ilk kaynak, 1911 yılında Şehbal'de kendi imzasıyla çıkan bir yazıdır⁸¹. Yazıda, modern olimpiyatların ilkinin Atina'da, ikincisinin Londra'da icra olunduğunu belirten Selim Sırrı⁸², Baron de

yarışında birinciliği Danimarkalılar ihraz etmişlerdir." denilmekle yetinilmiştir. Selanik Karması, *Omilos Filomason, Union Sportivo ve Odaks* kulüplerinden oluşmuştur Bkz. *Asır*, 23 Nisan 1906 (10 Nisan1312- 29 Safer 1324) İzmir Karması ise "Whittal" soyadlı 5 İngiliz'in yanı sıra, 4 Fransız ve 2 Ermeni sporcudan oluşmaktadır. Bkz. Mallon, *a.g.e.*, s. 92.

⁷⁸ <http://www.sports-reference.com/olympics/summer/1906/ATH>.

⁷⁹ **Tercüman-ı Hakikat**, 25-26-27 Nisan 1906; *Asır*, 30 Nisan 1906 (17 Nisan1312- 6 R.evvel 1324). "*Meç ta'limlerinde birinci gelenler meyanında Dersaadetten Atina'ya gitmiş olan Doktor Kritikos bulunmuştur.*" dense de İstanbul'da eskrim hocalığı yapan Aristides Kritikos, flöre dalında katılmış fakat dereceye girememiştir.

⁸⁰ **Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı 1908-2008**, (Der: Altuğ İstanbulluoğlu), Hacettepe Üni. Basımevi, Ankara, 2008, s. 105.

⁸¹ Selim Sırrı, "Olimpiyad Oyunları", **Şehbal**, C. 2, S. 27, (15 Eylül 1326), s. 58.

⁸² İlk modern olimpiyat olan 1896 Atina ile 1908 Londra arasında 12 yıl gibi uzun bir süre olduğuna göre, buradaki ilk olimpiyattan kastın 1906 Atina ara olimpiyatları olabileceği ve Selim Sırrı'nın önceki olimpiyatlardan haberdar olmadığı gibi bir sonuç çıkabilirse de, yazının tamamının okunmasından da anlaşılabilceği üzere Selim Sırrı, burada 1896

Coubertin ile temasları ve bir cemiyet kurma konusunda şunları kaydetmektedir:

“(...) Daha devr-i istibdatta Baron Coubertin, İstanbul’da senelerden beri ikamet eden spor mütehassısı bir dostumdan, olimpiyad cemiyeti nezdinde Türkiye murahhası[nın] kimin olabileceğini sormuş; o da meslekdaşım Doktor Rıza Tevfik ile beni tavsiye etmiş. Aradan bir ay geçince Baron bir mektubla Beynelmile Olimpiyad Komitesi A’zâ-yı Dâimesi meyânında kabul edildiğimi nâtik intihab varakasını bana gönderdi. O zaman Avrupa ile muhabere, cinayet kadar mühim bir cürüm teşkil eylediğinden bu tevcihi gizli tutmuştum. Hâlbuki Baron aynı zamanda bana bir vazife tahmil ediyor; memleketin spor murakıblarından bir cemiyet-i merkeziye teşkiliyle müsabakalara iştirâk ettirilecek gençlerin ihzârını da tavsiye ediyordu. Biz de, cemiyet teşkili mümkün olmadığını ve istibdat boyunduruğu altında Osmanlıların mevcudiyet-i milliyelerini gösteremeyeceklerini kemâl-i te’essürle kendisine yazmıştım. Bu yüzden Atina’da icra edilen müsabakalara bir Türk iştirak edemedi (...) İkinci olimpiyad Londra’da icra edildi. Biz orada da varlığımızı gösteremedik.

*Vakten ki hürriyet ilân olundu, Baron derhâl bizleri düşündü ve aldığım bir mektupta gazâmızı tebrik ediyor, bir sene sonra Berlin’de ictima’ı mukarrer olan kongreye iştirâk edip etmeyeceğimizi soruyordu. Böyle bir fırsatı kaçırmayacağımı cevaben yazdım ve o günden itibaren cemiyetin her türlü mukarrerât ve neşriyatının bana da gönderilmesini rica ettim (...)*⁸³.

Selim Sırrı Bey, yazının devamında, aradan altı ay geçtikten sonra Berlin murahhası Kont Asseburg’dan bir davet yazısı aldığını ve davete icâbet ederek Berlin’e gittiğini ve 20 Mayıs’ta başlayan toplantıya katıldığını da eklemiştir. Yazıda, Asseburg’un mektubu ve 1909 Berlin toplantısına katılanların toplu fotoğrafı da vardır.

İkinci dayanak, *Servet-i Fünûn* dergisinde, aynı zamanda derginin sahibi de olan Ahmet İhsan (Tokgöz)’ün bir yazısında geçen şu ifadedir:

Atina’dan bahsetmiştir. 1900 Paris ve 1904 St. Louis’ten bahsetmemesinin ya da onları yok saymasının nedeni, her ikisinin de uzun bir süreçte ve fuarlarla birlikte yapılmış olmasından kaynaklanabilir.

⁸³ Selim Sırrı, **a.g.m.**, s. 58.

“Okuyucularımızın bildiği gibi, Modern Olimpiyat Oyunları’nı yeniden kuran Fransa’nın ileri gelenlerinden Baron Pierre de Coubertin, geçtiğimiz yıl Temmuz ayında İstanbul’a teşrif ederek jimnastik üstatlarımızdan Selim Sırrı Bey’i temsilci atamışlardı. Selim Sırrı Bey, Anayasa’nın ilan edilmesiyle verdiği sözü yerine getirip Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti’ni oluşturarak başkanlığını bana tevcih buyurdıklarını, genel sekreterliği kendisinin yürüteceğini, Hasip Beyefendi (Bayındırlıoğlu) ile Asaf ve Cevat Rüştü Bey kardeşleri yönetim kurulu üyeliklerine getirdiğini, İçişleri Bakanlığı makamına başvurarak cemiyetin tescili için girişimde bulunduğunu nazik bir mektupla beyan etmektedirler⁸⁴ ...”

Yukarıdaki yazıya göre Ahmet İhsan Bey, Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti’nin ilk başkanı olmuştur.

Günümüzde çalışmalarını *Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi* adıyla yürüten komitenin resmi sitesinde de kuruluş tarihi 1908 olarak görünmektedir. Bu konudaki gerekçe, *“İçişleri Bakanlığı kayıtlarında Olimpiyat Cemiyeti’nin o tarihte kurulduğuna ilişkin bir belgeye rastlanmıyor olsa da, Londra 1908 Oyunları’nın resmi raporunda katılan ülkeler arasında ‘Turkey’, katılan sporcular arasında ‘Aleko Moullos - Turkey’ adının bulunması ve Ahmet İhsan Bey’in kalemiyle sabit yukarıdaki belge, TMOK’un 1908’de kurulduğunu ortaya koymaktadır⁸⁵.”* şeklinde açıklanarak Ahmet İhsan Bey’e atıf yapıldığı gibi, TMOK’un kuruluşu da Osmanlı Devleti’nin olimpiyatlarda temsil edilmesine bağlanarak kolaycılığa gidilmiştir.

⁸⁴ TMOK’un resmi sitesinde, yazının kaynağı olarak, **Servet-i Fünun** dergisinin 5 Ekim 1908 tarih ve 889 sayılı nüshası gösterilmektedir. Fakat yapılan araştırmalarda, 889. sayının 24 Nisan 1324(1908) tarihli olduğu tespit edilmiştir. Bu tarihteki nüshada, söz konusu yazıya rastlanmamıştır. Ahmet İhsan Bey’in aynı yazısı, Kurthan Fişek tarafından da alıntılanmıştır. Fişek, 5 Ekim’in “Rumî” karşılığı olan 22 Eylül tarihini vermektedir. Bu tarihte de dergi nüshası yoktur. Fakat Ahmet İhsan’ın aynı dönemde, aynı adla günlük bir gazete de çıkardığı bilgisinden yola çıkılarak, Servet-i Fünun’un 22 Eylül tarihli gazete nüshası da araştırılmış fakat söz konusu yazı yine bulunamamıştır. Gerek derginin, gerekse gazetenin, bir ay öncesi ve sonrası nüshaları araştırılmış, sadece 9 Eylül 1324 tarihli gazetenin sabah baskısında Selim Sırrı Bey ve Spor Kongresi’nden bahseden bir habere rastlanmıştır. Fakat haberde cemiyetle ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Bu kez, Ahmet İhsan Bey’in hatıralarını içeren kitabı incelenmişse de orada da cemiyete ait bir haber bulunamamıştır. Bkz. Ahmet İhsan Tokgöz, **Matbuat Hatıralarım (1888-1914)**, Yay. Haz.: Alpaz Kabacalı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012.

⁸⁵ www.olimpiyatkomitesi.org.tr/files/dosya/1_116_634987952880210000.pdf

Kurthan Fişek'e göre, "Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti'nin Türkiye spor pratiğinde ne kadar etkili olduğu, hatta 1922'de oluşan "Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyet Yerine Kâin Cihan Müsabakalarına Hazırlanma Cemiyeti"ne kadar yasal kuruluş işlemlerini yapıp yapmadığı tartışmalıdır (...) ⁸⁶"

Fakat yakın zamanda Osmanlı arşivlerinde bulunan bir belge, bu konudaki bilgilerin tekrar gözden geçirilmesini gerektirecek kadar önemlidir. Söz konusu belge, Selim Sırrı Bey tarafından 4 Mayıs 1914'te dönemin Maarif Nezareti'ne gönderilen bir dilekçedir. Belgede şöyle denilmektedir:

"Bundan yirmi sene mukaddem Fransız Baron de Coubertin'in tesis ve teşkil eylediği Beynelmilel Olimpiyad Komitesi'nin âsâr-ı fa'aliyetinden olarak muhtelif payitahtlarda istadyonlar [stadyum] vücûda getirilmiş ve 1896 senesinde İngiltere Kralı'nın huzurunda ilk olimpiyat müsabakası Atina'da icra edilmiştir. Umumi veçhe o tarihten itibaren 1900'de Paris'te, 1904'te Amerika'da Saint Louis şehrinde, 1908'de Londra'da, 1912'de Stockholm'de bütün medenî milletlerin iştiraki ile 'Olimpiyat Müsabakaları' nâmı altında terbiye-i bedeniye ve spor müsabakaları icra olunmuş ve 1916'da Berlin'de icrası mukarrer bulunmuştur.

Bu müsabakalara her millet kendi mevcudiyetini göstermek için en güzide, en mâhir, fikren beden en iyi terbiye görmüş gençlerini intihâb edib gönderiyor. Atıcılıkta, yüzücülükte birçok yarışta ve oyunlarda kuvvet ve kabiliyetini gösteriyor. Ancak, bu müsabakalara iştirâk eylemek birtakım kuyût ve şerâite tâbi olduğundan müsabakaların tertibinden mukaddem komite Avrupa payitahtlarından birinde akd-ı ictimâ ederek her millet kendi nokta-i nazarını söylüyor, göndereceği gençlerin evsâf ve şerâitini bildiriyor. İctimâ'lara veliahdlar, prensler riyâset ettiği gibi, komitenin ictimâ'ına meclis-i a'yân, darü'l-fünûn salonları tahsis ediliyor. Komitenin a'zâ-yı daimesini reis kendisi intihâb ediyor.

Yakın zamana kadar birçok esbaba mebni Osmanlı Olimpiyat Komitesi'ni teşkil etmek mümkün olmamıştı. 1912 senesinde Stockholm'deki olimpiyat müsabakalarına hükümet-i seniyye canibinden murahhas olarak azimet eylemiştim fakat oradaki gençlerle boy ölçecek kadar idmancılarımız mümaresine görmemiş

⁸⁶ Kurthan Fişek, **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985, s. 87.

olduklarından Osmanlı gençliği maalesef temsil edilememiştir. Geçen sene Millî Olimpiyat Cemiyeti'nin teşkili için yaptığım müraca'atı hükümet-i seniyye nazar-ı dikkate almış ve icâb eden müsa'adeyi itâ eylemiş olduğundan Teşrifat Umumi Müdürü İsmail Cenani Bey, a'yân a'zâsından Dilber Efendi, bahriye zabıtlığından musta'fi Miralay Mahmud Bey, Bank-ı Osmani müdür-i sâbıkı Paçeri Beylerden cem'iyetin heyet-i merkezisini bundan dört ay mukaddem teşkil eyledim ve keyfiyeti Baron de Coubertin'e bildirdim.

Birkaç seneden beri futbol, yaya yarışları, atlamalar gibi sporun şua'bât-ı muhtelifesinde oldukça bir faaliyet göstermeye başlayan gençlerin 1916 senesi olimpiyatlarına i'zâmı arzu buyurulduğu takdirde melfuf davetnâme'yi nazar-ı itibara alarak a'zâ-yı daimesinden bulunduğum cemiyetin Haziran'da mukarrer olan ictima'ına i'zâmımı ve olimpiyatlara gönderilecek gençlerin suret-i iştirakinin vesâit-i çâkerânemle tebliğinin münâsib olacağını arz ve beyân eylerim efendim.

Terbiye-i Bedeniye Müfettişi Selim Sırrı - 21 Nisan 1331⁸⁷”.

Görüldüğü gibi belge, cemiyetin 1908'de kurulmadığını, kurulma başvurusunun Selim Sırrı Bey tarafından 1913'te yapıldığını ve cemiyetin Ocak 1914'te kurulduğunu göstermektedir. İlginç olan, belgeyi kaleme alan ve belgede “*Yakın bir zamana kadar birçok sebepten dolayı Osmanlı Olimpiyat Komitesi'ni kurmak mümkün olmamıştı.*” ifadesini kullanan Selim Sırrı Bey'in, sonraki yıllarda yazmış olduğu gazete yazıları ve kitaplarında, vermiş olduğu radyo konferanslarında, 1907'de İstanbul'a gelen Baron Pierre de Coubertin'in⁸⁸ kendisini Osmanlı temsilcisi olarak görevlendirdiğini, kendisinin de cemiyeti, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, 1908'de kurduğunu sürekli olarak belirtmesidir.

⁸⁷ BOA, MF.MKT, Dosya No: 1197, Gömlek No: 00049-12 (21 Nisan 1331). (EK-7) Belgeyi kamuoyunun dikkatine ilk sunan, araştırmacı Sezgin Demircioğlu'dur.

⁸⁸ Coubertin'in İstanbul ziyareti konusu tartışmalıdır. Koryürek, Uluslararası Olimpiyat Komitesi arşivlerinde Coubertin'in dünya turuna çıktığına, bu arada İstanbul'a uğradığına dair bilgi ve belgeye rastlayamadığını belirtirken, Demircioğlu da bu konuda Selim Sırrı'nın olayları yanlış aktardığını ifade etmektedir. Selim Sırrı'nın Şehbal'deki yazısında da mektuplaşmadan bahsedilirken, doğrudan bir İstanbul ziyareti ve temasından bahsedilmemektedir. Coubertin gibi bir zatın İstanbul ziyareti, dönemin gazetelerinde kuvvetle muhtemel yer alacak bir haberdir. Bu nedenle bilginin doğruluğu, dönemin gazeteleri taranarak teyit edilebilir. Tarafımızdan taranan Sabah ve Tercüman-ı Hakikat gazetelerinde, bu ziyaretle ilgili bir habere rastlanmamıştır. Diğer taraftan, ziyaretin yapıldığını ifade eden sadece Selim Sırrı değildir. Yukarıda Servet-i Fünûn'da yapılan alıntıda da görüldüğü gibi Ahmet İhsan Bey de Temmuz 1907'de gerçekleşen bir ziyaretten bahsetmektedir.

Bu konuda şunu da belirtmek gerekir ki Osmanlı Devleti'nde Cemiyetler Kanunu'nun çıkış tarihi 16 Ağustos 1909'dur⁸⁹. Dolayısıyla bu tarihten önce kurulmuş olan bir cemiyet, ancak resmîyet kazanmamış bir şekilde varlığını sürdürebilir.

Selim Sırrı Bey'in, -Şehbal'de belirtildiği gibi- 1909 Berlin toplantısından itibaren IOC toplantılarına katıldığı bilgisi ile Ahmet İhsan Bey'in; Selim Sırrı'ya yönelik söylediği "*İçişleri Bakanlığı makamına başvurarak cemiyetin tescili için girişimde bulunduğu*" bilgisinden yola çıkılarak şöyle bir tespit yapılabilir:

Coubertin tarafından IOC Osmanlı temsilcisi olarak seçilen Selim Sırrı Bey, onun tavsiyesine uyarak, bir Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti oluşturmak üzere Hükümet nezdinde 1908'den itibaren girişimlerde bulunmuş, bu girişimlerinden ancak 1913'te sonuç alabilmiştir. Bu arada, ortada bir cemiyet olmamasına rağmen Selim Sırrı Bey, IOC toplantılarına davet edilmiş ve o da bu toplantılara (1909 Berlin, 1910 Lüksemburg, 1911 Budapeşte, 1912 Stockholm, 1913 Lozan) katılabiliştir.

Selim Sırrı Bey'in yukarıda verilen dilekçeyi yazarak izin işlemlerini hızlandırmak istemesinde, Coubertin'in 1914'te Paris Osmanlı sefaretine göndermiş olduğu mektubun etkili olabileceğini de söylemek gerekir. Mektupta, 1916 Paris Olimpiyatları'na hazırlık olmak üzere Paris'te yapılacak toplantı için Selim Sırrı Bey'i davet eden Coubertin, komiteye üye bulunan Selim Sırrı Bey'in Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti'ni zamanında teşkil edeceğini ümit ettiklerini, ancak henüz bir haber alamadıklarını, elçinin Osmanlı hükümetini bu konuda uyardığı takdirde Selim Sırrı Bey'in görevini kolaylıkla yerine getirebileceğini bildirmekteydi. Osmanlı pehlivanlığı ve jimnastikçiliğinin temsil edilememesinin üzüntü verici olduğunu da söylemekteydi⁹⁰.

Sonuçta bu ikilem içerisinde, her iki tarih de Selim Sırrı Bey tarafından kaleme alınmış olsa da, 1908'in sadece kişisel beyana, 1914'ün ise kişisel beyan yanında arşiv kayıtlarına geçmiş bir belgeye dayanması dolayısıyla, daha önce bir televizyon programında Demircioğlu'nun da ileri sürdüğü⁹¹, "Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti'nin kuruluşunun 1914 olarak kabul edilmesi" görüşünün daha makul olduğu söylenebilir.

⁸⁹ Cemiyetler Kanunu konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Zafer Toprak, "1909 Cemiyetler Kanunu", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C. 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s. 205-208.

⁹⁰ BOA, MF.MKT, Dosya No: 1197, Gömlek No: 00049.9-10 (16 Ocak 1914).

⁹¹ Söz konusu program, 7 Eylül 2013 tarihinde *Habertürk* kanalında yayınlanan *Tarihin Arka Odası* adlı programdır.

IOC'nin 22 Haziran 1904 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, 1908 olimpiyatlarının düzenleneceği yer de belirlenmiş ve adaylıklarını koyan Berlin, Milano ve Roma arasından Roma'da karar kılınmıştır. Fakat 7 Nisan 1906'da Vezüv Yanardağı'nın patlaması ve İtalyan Hükûmeti'nin, kaynaklarını bu felaketin doğurduğu sonuçlara aktarmak durumunda kalmasıyla, yeni bir ev sahibi belirlenme çabalarına girişilmiştir. IOC, 1906'da Atina'da yapmış olduğu 9. toplantısında konuyu görüşmüştür. Milano'nun adaylıktan çekilmiş olması, Almanların uluslararası gerilimin tırmandığı bir dönemde Berlin'de bir olimpiyat düzenlemek istememesi, Londra'yı ön plana çıkarmış ve Londra'nın ev sahipliği oybirliğiyle kabul edilmiştir⁹².

1908 Londra Olimpiyatları, Paris ve St. Louis'de olduğu gibi 27 Nisan – 31 Ekim 1908 tarihleri arasındaki geniş bir zaman dilimine yayılmış olsa da temel müsabakalar 13-25 Haziran tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir⁹³. Olimpiyatlara, 22 ülkeden 1971'i erkek ve 37'si kadın olmak üzere toplam 2008 sporcu katılmıştır.

Osmanlı Devleti adına Londra'da müsabakalara katılanlar konusunda kaynaklar, genellikle tek bir sporcudan, jimnastikçi Aleko Mullos'tan bahsetmektedirler. Mullos, Coubertin'in Temmuz 1907'de yaptığı söylenen İstanbul seyahati sırasında, Galatasaray Lisesi'nde aynı zamanda öğretmenlik yapan arkadaşı Juery tarafından Coubertin'e tanıştırlan ve Coubertin'e İstanbul gezisi boyunca refakat eden Galatasaray Liseli bir öğrencidir. Aynı zamanda dönemin ünlü jimnastik hocası Ali Faik Bey (Üstünidman)'in de öğrencisi olan Mullos, Coubertin tarafından gelecek yıl Londra'da yapılacak olan olimpiyatlara davet edilmiş ve Mullos bu şekilde olimpiyatlara katılabilmektedir. Fakat 14 ülkeden 327 jimnastikçinin katıldığı müsabakalarda Mullos'un hangi dalda yarıştığı ve elde ettiği derece hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

Dönemin gazetelerinden Sabah'ta yer alan bir haber, Mullos'un dışında Osmanlı Devleti adına Londra'ya başkalarının da katılmış olabileceği izlenimi yaratmaktadır. Haberde, Kral Edward tarafından yapılan resmî açılışa ve geçit törenine yönelik bilgiler verildikten sonra, açılış törenindeki Osmanlı sporcularından da şu şekilde bahsedilmektedir: “(...) Aralarında Osmanlı müsâbıkları da olub sâir hey'etler gibi Osmanlı hey'etinin önünde giden pehlivan da Osmanlı sancağını hâmil bulunmakta idi. Elbiseleri kırmızı ve beyaz renkli kumaşlardan müteşekkil idi (...).”⁹⁴

⁹² **Olympic Summer Games – Fonds List**, Historical Archives / Olympic Studies Centre, Lausanne, 2011, s. 9.

⁹³ **A.g.e.**, s. 9.

⁹⁴ **Sabah**, 18 Temmuz 1908 (5 Temmuz 1324).

Bu haber doğru kabul edilecek olursa, Londra'da Osmanlı adına müsabakalara birden fazla sporcu katılmış demektir. Söz konusu sporcuların kimler olabileceği konusunda kaynaklar fazla bilgi vermemekle birlikte, olimpiyatların resmi raporunu içeren kitaptaki bir kayıt, ikinci ismi öğrenmemizi sağlamaktadır. Kitapta, katılımcıların isimlerine göre alfabetik olarak gösterildiği listede, “Kinan [Kenan] Bey-Turkey” kaydına rastlanmakta, branşı da güreş (wrestling) olarak belirtilmektedir⁹⁵. Fakat olimpiyatlardaki güreş müsabakaları kayıtlarına bakıldığında, 14 ülkeden 115 sporcunun katıldığı müsabakalarda, Kenan Bey'in güreşmediği görülmektedir. The Times gazetesindeki bir haber, konuya açıklık getirmiştir. Buna göre, serbest stil 61 kg. da (133 libre) yarışması gereken Kenan Bey, müsabakaya çıkmamıştır⁹⁶.

Gerek arşiv kayıtlarında gerekse döneme ait diğer kaynaklarda, bu iki sporcu dışında, Sabah gazetesinde Osmanlı Devleti'ni temsil ettiği iddia edilen heyet (sporcu ya da yöneticiler) hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Arşivde, başta ilk modern olimpiyatlar olan 1896 Atina olmak üzere önceki tüm olimpiyatlara dair –resmi katılım olmasa bile- çeşitli belgeler bulunmasına rağmen, 1908 Londra Olimpiyatları ile ilgili herhangi bir belgeye tesadüf edilememiş olması gerçekten ilginç bir durumdur. Olimpiyatların yapıldığı dönemde, Osmanlı Devleti'nde yönetim açısından önemli bir kırılma noktasının yaşandığı, II. Meşrutiyet'in ilan edilmiş olması ve dönemin karışıklığının böyle bir durumu ortaya çıkardığı düşünülebilir. Fakat, arşivde döneme ait Londra elçiliği ile ilgili olan çok sayıda belgenin bulunuyor olması, yönetim değişikliğinin bilgi akışına engel olmadığını, dolayısıyla durumun dönemsiz karışıklıklarla açıklanamayacağını göstermektedir. Sonuç olarak eldeki bilgilere göre Londra'ya Osmanlı Devleti'nden iki sporcunun gittiği söylenebilir.

1912 Stockholm Olimpiyatları

Londra olimpiyatlarından sonra hiçbir şehir, bir sonraki olimpiyatlar için adaylığını koymamış, bunun üzerine 28 Mayıs 1909'da Berlin'de yapılan IOC'nin 12. toplantısında, 1912'de Stockholm'ün ev sahipliğine karar verilmiştir⁹⁷. Daha önceki olimpiyatlarda yaşanan çeşitli aksaklıkları

⁹⁵ **The Fourth Olympiad Being Official Report of The Olympic Games of 1908**, The British Olympic Association, London, 1909, s. 699. Diğer taraftan aynı kitabın 182. Sayfasında Türkiye adına jimnastik dalında Aleko Mullos, “Mr.Moullous” şeklinde katılımcı olarak gösterilirken, Türkiye'nin toplam katılımcı sayısı s. 656'da 2 değil, 1 olarak verilmiştir. Burada “Ottoman” yerine “Turkey” ifadesinin kullanılması da ayrıca ilgi çekici bir konudur.

⁹⁶ **The Times**, July 23 1908, s.10.

⁹⁷ **Olympic Summer Games – Fonds List**, Historical Archives / Olympic Studies Centre, Lausanne, 2011, s. 12.

bu kez yaşamak istemeyen Coubertin, sporun ve özellikle de ülkeyle özdeşleşen jimnastiğin merkezi durumundaki İsveç'in başkenti Stockholm'de yapılacak olan olimpiyatların, şimdiye kadar yapılanların en iyisi olması için özel bir çaba harcamış ve bu konudaki en önemli desteği, İsveç Kralı V. Gustav'dan almıştır. Kral, oyunları sahiplenerek kendisine ait 25 dönümlük bir araziye spor tesislerinin yapılması için tahsis etmiştir. Bu arazide, hem çimleri hem de tribünleri modern bir şekilde inşa edilen 32 bin kişilik stadyumda gerçekten de başarılı bir organizasyon gerçekleştirilmiştir⁹⁸.

Oyunlar 5 Mayıs-27 Temmuz tarihleri arasında 28 ülkeden 2407 sporcunun (2359 erkek, 48 kadın), 14 farklı branştan katılımıyla gerçekleşmiştir. Oyunların Osmanlı Devleti açısından özelliği, katılım konusunda ilk net bilgilere sahip olunan olimpiyat oluşudur. Oyunlarda Osmanlı Devleti, IOC üyesi Selim Sırrı Bey'in yanı sıra, atletizm dalında Ermeni azınlığa mensup iki sporcuyla, Mıgırdıç Mıgıryan ve 1906 olimpiyatlarına da katılan Vahram Haret Papazyan ile temsil edilmiştir⁹⁹. Osmanlı Devleti, katılan ülkeler içerisinde basından temsilcisi olmayan 6 ülkeden birisidir¹⁰⁰.

IOC'nin Osmanlı temsilcisi Selim Sırrı Bey'in anlatımına göre; oyunlara gidilmeden önce, oyunlarda devleti temsil edecek sporcular ve sporcuları finanse edecek yardımseverler, gazete ilanlarıyla aranmıştır. Yine Selim Sırrı tarafından, Harbiye Nezareti'ne konuyla ilgili hem resmi hem de özel başvurular yapılmış fakat sonuç alınamamıştır¹⁰¹. Bu durumda olimpiyatlara Türk kökenli sporcu götürmek mümkün olamamıştır.

⁹⁸ Cüneyt E. Koryürek (Der.), **Olimpiyadlar – Yaz Oyunları**, Akbank Doğan Kardeş Tifdruk Matbaası, İstanbul, 1976, s. 72.

⁹⁹ **BOA**, HR.İD., Dosya No: 1223, Gömlek No: 00030.001 (8 Ağustos 1912). (EK-8) Stockholm Sefiri Mustafa Şekib'in Hariciye Nazırı Gabriel Noradunkyan'a yazmış olduğu mektupta, oyunların görkemli bir törenle açışının yapıldığı, açılışa bazı Avrupa devletlerinin hanedan üyelerini katıldığı, Osmanlı Devleti'ni temsilen Selim Sırrı Bey'in Stockholm'e ulaştığı belirtildikten sonra, Osmanlı Devleti'nden katılan sporcularla ilgili şu açıklama yapılmıştır: "(...) Kendi hesaplarına olarak Robert Kolej mezunlarından Papazyan ve Mıgıryan Efendiler de mezkûr müsabakalara iştirak için buraya gelmişler ve bunlardan Papazyan Efendi yalnız koşuya iştirâk eylemiştir. Mıgıryan Efendi müteaddid müsabakalara dâhil olmuş ve ismi birkaç gün programlarda mezkûr bulunmuştur (...)." Belgede ayrıca İstanbul'a dönüş için kendilerine "muavenet-i nakdiyede bulunulduğu" belirtilmiştir. Dönemin Hariciye Nazırının sporcular gibi Ermeni kökenli oluşu, gidiş ve dönüşte sporculara Noradunkyan'ın bir yardımı olup olmadığı sorusunu akla getirebilirse de kaynaklarda bu konuda net bir bilgiye ulaşılamamıştır.

¹⁰⁰ **The Fifth Olympiad The Official Report of the Olympic Games of Stockholm 1912**, The Central Trvckeriet, Stockholm, 1913, s. 997.

¹⁰¹ Selim Sırrı, olimpiyatların açılış törenini anlatırken, "(...) Yirmi altı muhtelif milletin [28 olacak] en güzide evlatları orada idi. Yalnız bizden eser yok. Te'essürümden gözlerim

Fakat yukarıda da bahsedildiği gibi, iki Ermeni sporcu, kendi imkânlarıyla Osmanlı Devleti adına oyunlara katılmışlardır. Selim Sırrı'nın, Terbiye ve Oyun dergisinin 21. sayısında vermiş olduğu bir çizelgede, olimpiyata katılan ülkeler ve branşlarına göre sporcu sayıları gösterilmiştir. Çizelgeye göre, *Devlet-i Osmaniye*'den 2 sporcu oyunlara katılacaktır¹⁰². Selim Sırrı çizelgeyi yorumlarken, “(...) *Şu geçen cedvele bir göz gezdirirsek, bu hususdaki mevkiimizi pek acı bir surette anlarız. Şâyân-ı teşekkürdür ki Mıgıryan ve Papazyan Efendiler gibi iki muhterem Ermeni, bu müsabakalara Osmanlılık namına dahil olarak yüzümüzü ağartacaklardır. Onlar da gitmese stadyumun her tarafına ta'lik edilen Osmanlı bayraklarının altında ellerim böğrümde yapayalnız dolaşacaktım*¹⁰³ (...)” diyecektir.

Stockholm'un hemen öncesi ve sonrasında katılım konusunda bu ifadeleri kullanan yazarın, özellikle Millî Mücadele sonrası ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki yazılarında, “Yalnız başına Stockholm'e gittiği”ne¹⁰⁴ ya da “Osmanlı Devleti'nin temsil edilmediği”ne dair bu iki Ermeni sporcuyla yok sayan beyanlarını, o dönemde kamuoyunda Ermeniler konusundaki olumsuz bakış açısının devam ettiği dönemin sıcaklığına, hassasiyetine ve tabii ki Selim Sırrı'nın İttihatçı kökenine vermek gerekmektedir. Nitekim, Ermeni azınlıklar konusunun nispeten soğuduğu ilerleyen yıllardaki yazılarında, Selim Sırrı'nın artık eski söylemine döndüğü görülmektedir¹⁰⁵.

*doldu. Vaktiyle “Türkler kadar kuvvetli” sözünü Avrupalılara darb-ı mesel gibi kabul ettiren koca Osmanlı İmparatorluğunun bugün kuvvet namına ortada varlığından eser yoktu. Ne elim sükküt! Biz senelerden beri her şeyi hükümetten beklemeye alıştığımızdan bu büyük mahşer-i ebdâna birkaç Türk götürmek için tabii hükümete müraca'ât ettim fakat derdimi kimseye dinletmek mümkün olmadı. Hele en acıklısı Harbiye Nezaretinin cevabı oldu. Gerek hususi ve gerekse resmî vuku bulan müracaatıma Nezaret-i Celile müsteşarı Fuad Paşa'nın verdikleri cevap “Askerlik nokta-i nazarından şâyân-ı ehemmiyet olmadığına mebni zabıt i'zâmına lüzum yoktur.” İnsan bu cevabın karşısında nasıl me'yus olmaz. Hâlbuki olimpiyad oyunlarının birinci derecedeki ehemmiyeti askerlik nokta-i nazarından idi ve bunu anlamak için Almanya bir general altı zabıt, Fransa bir miralay beş zabıt, Rusya bir general otuz zabıt İtalya, Danimarka, Belçika, Yunanistan, Sırbıya muhtelif rütbelerden birçok zabıt gönderdiklerini söylemek kâfidir. (...)” diyerek yapmış olduğu başvuruyu ve aldığı yanıtı açıklar. Bkz. Selim Sırrı, “Acaba Me'yus Olalım Mı?”, **Terbiye ve Oyun**, S. 22-23-24 (Fevkalade Nüsha), (1 Ağustos 1328), s. 373. Ayrıca bkz. Selim Sırrı Tarcan, **Yeni ve Eski Olimpiyatlar**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1948, s. 26-27.*

¹⁰² Selim Sırrı, “Stockholmda Olimpiyad Oyunları”, **Terbiye ve Oyun**, S. 21, (24 Mayıs 1328), s. 349.

¹⁰³ **A.g.m.**, s. 350.

¹⁰⁴ Selim Sırrı, “Eski Olimpiyadların Bir Tarihçesi”, **Vatan**, 19 Teşrinievvel 1923, s. 4.

¹⁰⁵ Selim Sırrı Tarcan, **Yeni ve Eski Olimpiyatlar**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1948, s. 32. Bu konuda olimpiyatların hemen sonrasında Selim Sırrı ile Osmanlı Devleti'nde ilk yayınlanan spor dergisi olma özelliğine sahip *Marmnamarz*'ı çıkaran Şavarş Krisyan

Stockholm'de Linnegatan'daki bir ilkokulda kalan¹⁰⁶ temsilcilerimizden ilki İstanbul'da 1907'de kurulan Raffi adlı atletizm ve jimnastik kulübünün de kurucusu olan 29 yaşındaki Mığıryan'dır. Mığıryan, iki elle gülle atma dalında 19.78 m.(sağ el 10.85 ve sol el 8.93) ile 7'nci, normal gülle atmada 19'uncu, disk atmada 32.98 ile 34'üncü, pentatlonda 23'üncü olmuş, dekatlonda uzun atlama yarışmalarında bileğinden sakatlanmış ve çekilmiştir¹⁰⁷.

Maddi durumu Mığıryan kadar iyi olmayan ve Bebek'te oturan bir gazete bayiiinin oğlu olan Papazyan, olimpiyatlara katılacak maddi desteği bulmak için öncelikle mensubu bulunduğu Ardavast kulübüne başvurmuştur. Kulüp, Papazyan için Arnavutköy'deki Rum Tiyatrosu'nda bir gece düzenlemiş, buradan sağlanan gelirle olimpiyatlara katılım için kaynak sağlanmıştır¹⁰⁸. Papazyan, 13 yaşında katıldığı 1906 Atina Olimpiyatları'nda olduğu gibi Stockholm'de de 800 ve 1500 m. yarışlarına katılmış, her iki yarışı da tamamlayamamıştır¹⁰⁹.

arasında bir polemik yaşandığına dair bkz. Rober Koptaş, "Olimpiyat Tarihinin Gayriresmi Sayfası", *Agos*, 26.07.2012.

¹⁰⁶ **The Fifth Olympiad The Official Report...**, s. 235.

¹⁰⁷ **The Fifth Olympiad The Official Report...**, s. 405,407-408,418,926. Ayrıca bkz. <http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/mk/mkrtich-mkryan-1.html> ve **Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı 1908-2008**, (Der: Altuğ İstanbulluoğlu), Hacettepe Üni. Basımevi, Ankara, 2008, s. 106.

¹⁰⁸ **Türkiye Milli Olimpiyat...**, s.106-107. Saraya mensup kişilerin de bulunduğu gösteride, Papazyan'ın da rol aldığı "Fedakâr Gemici" adlı bir piyes de sergilenmiştir. Aynı kaynakta, "Olimpiyat Oyunları'na katılacak ülkelerin caddelere asılmış bayrakları arasında Türk bayrağının bulunmadığını görünce Papazyan'ın Büyükelçi Ahmet Bey'e durumu büyük bir üzüntü içinde anlattığı, Türk bayrağı Stockholm caddelerine ve Olimpiyat Stadi'na çekilmediği takdirde yarışmalara katılmayacağını bildirdiği, Büyükelçi Ahmet Bey'in de derhal ilgili makamlara başvurarak iki saat içerisinde Türk bayrağının caddelere ve stadyuma çekilmesini sağladığı" bilgisi vardır. Cadde ve sokaklarda böyle bir sıkıntı varsa da stadyumda Osmanlı bayrağının dalgalanmış olduğu, Selim Sırrı'dan 75. dipnotta yaptığımız alıntıda da görüldüğü üzere kesindir. Ayrıca, olimpiyatların resmi raporunda da hangi ülkenin bayrağının nerde duracağı kroki olarak belirtilmiştir. Ayrıca Türkçe'de dahil 16 dilde posterler ve çıkartmalar ve hediyelik eşyalar basılmıştır. Bkz. **The Fifth Olympiad The Official Report...**, s. 208,257 ve 266-268. Millî forma konusu da düz kırmızı bir fanilaya, büyükelçinin eşinin dikmiş olduğu beyaz bir ay-yıldız ile halledilmiştir. Bkz. s. 107.

¹⁰⁹ **The Fifth Olympiad The Official Report...**, s. 365, 931. Ayrıca bkz. <http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/pa/vahram-papazyan-1.html> Buradaki bilgilere göre Papazyan, daha sonra ABD'de Rhode Island'a yerleşmiş ve burada bir şirkette 35 yıl çalıştıktan sonra emekli olmuş, 7 Mart 1986'da New Jersey-Emerson'da ölmüştür. Bir başka kaynakta ise 1922'de Kanada'ya yerleştiği, burada Ermeni Jimnastik Derneği'nin başına getirildiği, 1970'lere kadar sık sık Türkiye'ye geldiği, 1912 olimpiyatlarında Türkiye'yi temsil eden atlet olmakla ömür boyu övündüğü bilgileri vardır. Bkz. **Türkiye Milli Olimpiyat...**, s.109.

1912 Olimpiyatlarının öncekilere göre daha başarılı bir organizasyonla düzenlenmiş olması, Osmanlı basınında ilgiyle karşılanmış ve bu durum, sonraki olimpiyatlara katılmaya yönelik yol gösterici yazıların çıkmasına neden olmuştur. Bunların birinde Burhaneddin Bey¹¹⁰, olimpiyatların bir millî gurur kaynağı olarak görülmesinin önemini vurgulamış ve ülke olarak Osmanlı Devleti'nin sonraki olimpiyatlara temsilci göndermesi için yapılması gerekenleri sıralamıştır¹¹¹.

Hedefin 1916 değil, 1920 olması gerektiğini söyleyen Burhaneddin Bey'e göre öncelikle olimpiik sporların hepsinde değil, bize uygun olan birkaç dalda sporcu yetiştirmek gerekmektedir. Ona göre bu dallar; en yaygın spor olan futbol, futboldan sonra ülkede en çok ilgi gören bisiklet, birçok ordu mensubu tarafından zaten icra edilen eskrim, geleneksel hâle gelen güreş, hem askerî açıdan hem de meraklısının ülkemizde çok olmasından dolayı nişan atmak [atıcılık] dallarıdır¹¹².

Burhaneddin Bey, zikrettiği sporlarla ilgili cemiyetler oluşturacak bir toplum yapısına sahip olunmadığına dem vurarak, işin devlet tarafından ele alınmasını zorunlu görmektedir. Devlet, ülkede faaliyet gösteren spor kulüplerinden gelecek temsilcilerle bir heyet oluşturmalı, bu heyet de toplantılar düzenlemelidir. Heyet tarafından alınacak kararların uygulaması için devlet her yıl bütçeye bu iş için belli bir tahsisat koymalıdır. Aynı zamanda spor alanları zenginleştirilmeli ve yılda birkaç kez büyük spor müsabakaları düzenlenmelidir. Burhaneddin Bey'in, o dönem için belki de en çarpıcı önerilerinden birisi, uzmanlar eşliğinde çalışan sporcuların, bir süreliğine askerlik hizmetinden istisnası önerisidir¹¹³. Savaşların yaşandığı ve iç ve dış gerilimlerin eksik olmadığı bir dönemde, böylesi bir teklif gerçekçi değildir.

1916 Berlin ve 1920 Anvers Olimpiyatları

IOC'nin 4 Temmuz 1912'de Stockholm'de yapmış olduğu 14. toplantısında, 1916 olimpiyatlarına ev sahipliği yapacak şehir de

¹¹⁰ Burada ismi geçen kişi, ünlü gazeteci Burhan Felek'tir. 1889 yılında İstanbul'da doğan Felek, 1910'da İstanbul Hukuk Mektebi'nden mezun olduktan sonra çeşitli mesleki çalışmalarda bulunmuş, bunların yanı sıra, birçok gazetede spor yazarlığı ile fikra ve hikâye yazarlığı yapmıştır. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı da yapmış olan Felek'e, 1974 yılında "Şeyhülmuhammire" unvanı verilmiştir. Türkiye'nin ilk spor kulüplerinden Üsküdar Anadolu'nun kurucusu da olan Felek, 1982 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

¹¹¹ Burhaneddin, "Olimpiyad Oyunlarına Nasıl Hazırlanmalı?", **İdman Mecmuası**, S. 12, (28 Teşrinisani 1329), s. 174-177.

¹¹² **A.g.m.**, s. 176.

¹¹³ **A.g.m.**, s. 177.

belirlenmiştir. İskenderiye, Berlin, Amsterdam, Brüksel, Budapeşte ve Cleveland olmak üzere altı aday arasından Berlin seçilmiştir. Olimpiyatlar için Berlin’de yeni bir stadyum inşasına başlanmış ve 8 Haziran 1913’de 18 bin kişilik *Deutsches Stadion*’un açılışı yapılmıştır¹¹⁴.

1914’de 1. Dünya Savaşı’nın başlaması, savaşın kısa süreceği yönünde bir beklentisi olan Almanların Berlin Olimpiyatları için hazırlıklarını sürdürmelerine neden olmuştur. Mart 1915’te Alman Olimpiyat Komitesi, IOC’ye bir rapor vererek hazırlıklara devam ettiklerini, fakat Berlin’e sadece savaştaki müttefiklerini ve tarafsız ülkeleri davet edeceklerini bildirmişlerdir¹¹⁵. Almanların bu iyimser beklentilerine rağmen oyunlar gerçekleşmeyecek ve Berlin, ev sahipliği için 1936 yılını bekleyecektir.

Savaşın bitiminden iki yıl sonra, 1920’de Belçika’nın Anvers şehrinde yapılan olimpiyat oyunlarına savaş süreci damgasını vurmuş ve savaşın mağlubu olan devletlerin katılması uygun görülmemiştir. Bu nedenle Almanya, Avusturya, Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti olimpiyatlara davet edilmemiştir. Fakat bu yasak 1924 öncesinde kalkacak ve genç Türkiye cumhuriyeti, Paris’te düzenlenecek olan olimpiyatlara katılacaktır.

Sonuç

Antik Yunan’dan ilham alarak 1896 yılından itibaren tekrar düzenlenmeye başlayan olimpiyat oyunları, Avrupa’da 1815 Viyana Kongresi sonrası oluşturulan dengelerin, Almanya ve İtalya gibi birliğini yeni tamamlayan ülkeler tarafından bozulmaya çalışıldığı, dolayısıyla siyasi ve askerî gerginliklerin oldukça tırmandığı bir dönemde, ülkeleri spor vasıtasıyla, barış ortamında birleştirebilen bir misyona sahip olmuştur.

Osmanlı Devleti içinde siyasi, ekonomik ve askerî anlamda dönemin zorlayıcı koşullarının getirmiş olduğu sıkıntılar bir yana, Tanzimat ile başlayan batılılaşma süreci, çeşitli alanlarda yapılan düzenlemelerle devam etmiştir. Batının siyasal, kültürel, sosyal kurumları ve kimi gündelik yaşam öğeleri, başta liman şehirleri olma üzere Osmanlı topraklarında da görünür olmuştur. Bu durum spor alanına da yansımış, eski Türk gelenekleri çerçevesinde Anadolu’da geleneksel olarak yaşatılan, ayrıca Osmanlı eğitim düzeni içerisinde dinsel kurumlar içerisinde yer bulan mevcut spor dallarına, Batı’dan gelen yenileri eklenmiştir.

¹¹⁴ Pelle, Kimberly D.- Findling, John E., **Historical Dictionary of The Modern Olympic Movement**, Greenwood Press, Westport,1996, s. 50. IOC’nin 4 Haziran 1914’te Sorbonne’da yapmış olduğu toplantıda, beş halkadan oluşan olimpiyat bayrağının kullanılması kabul edildiği için eğer yapılmış olsaydı Berlin, bu bayrağın ilk kullanıldığı olimpiyatlar olarak da tarihe geçecekti.

¹¹⁵ A.g.e., s. 52.

Gelişen ve çeşitlenen spor dallarıyla uğraşanların artması, sadece yerel ve ulusal değil, uluslararası platformda da boy gösterme güdüsünü harekete geçirmiştir. Fakat bu güdü, bir devlet politikası olmaktan ziyade, bireylerin çabalarıyla yürütülen bir faaliyeti içermiştir. Bu nedenle, anılan dönemde gerçekleştirilen olimpiik organizasyonlara katılım, birtakım sporsever Osmanlı ahalisinin kişisel gayretlerinden ibaret kalmıştır. Bu yetersiz katılımın baş aktörleri de gayrimüslim tebaa olmuştur.

Modern olimpiyatlardan 1896 Atina, 1900 Paris, 1904 St. Louis, 1906 Atina (ara) ve 1908 Londra Olimpiyatları, Osmanlı Devleti'nde II. Abdülhamid'in hükümdarlığı dönemine denk gelmektedir. Dönemin; özgürlüklerin kısıtlandığı, dernek kurmanın yasak olduğu, iç ve dış basının sık sık sansüre uğradığı, toplu faaliyetlere karşı hassas olduğu bir karakter taşıması, spor gibi kalabalıkları toplayabilen uğraşlara şüpheyle bakılacağı düşüncesini uyandırabilir. Ayrıca, gayrimüslimler dışında kalan ve ana kitleyi oluşturan Türk/Müslüman tebaadan katılımın olmaması da padişahın bakış açısına bağlanabilir.

Fakat başta futbol kulüpleri olmak üzere, birçok spor dalında faaliyet gösteren kulüplerin aynı dönemde birbiri ardı sıra kurulmuş olması, padişahın o dönemde yurt dışına giden ve başarılı olan sporcuları –Kara Ahmed örneğinde olduğu gibi- taltif etmesi, katılımdaki azlığın (en azından bireysel sporlarda) sadece padişahın tutumuyla açıklanamayacağını göstermektedir. Özellikle Müslüman tebaa arasında bir çekingenliğin olduğu doğrudur. Bu çekingenliğin bir vehim olmadığı, ilk futbol kulüplerinin jurnallerden çekindikleri için toplantılarını gizli yaptıkları ve -Black Stocking örneğindeki gibi- birtakım zorluklar yaşadıkları gerçektir. Fakat bir başka gerçek de vardır ki geleneksel birkaç dal dışında sportif faaliyetlere halk henüz ısınmamıştır. Bu durumun, kıyafetin uygunsuzluğu vb. nedenlerle ahlaki, halk arasında hâlâ anlatılan Kerbelâ Olayında Hz. Hüseyin'in kafasının kesilerek oynanması hadisesi örneğindeki gibi dinsel, kimi sporlar için gerekli teçhizatın pahalılığı gibi ekonomik ve “beyhude bir avare uğraşı” söyleminde olduğu gibi algısal nedenleri de vardır.

Kaldı ki, II. Meşrutiyetin ilanından 4 yıl sonra, yeni rejimin sağlamış olduğu nispeten özgürlük ortamında, en azından dernek kurma hakkının olduğu bir ortamda gerçekleştirilen 1912 Stockholm Olimpiyatları'nda bile Müslüman katılımcı yoktur. Bir başka deyişle, rejim değişmiştir ama toplumsal tutumların değişmesi için en azından Cumhuriyet Dönemi'ne kadar beklemek gerekecektir.

KAYNAKÇA**Arşivler**

- BOA**, DH.MKT., Dosya No: 418, Gömlek No: 66, (5 Rebiülahir 1313).
- BOA**, BEO, Dosya No: 738, Gömlek No: 55330, (19 Şaban 1313).
- BOA**, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 8, (29 Nisan 1895).
- BOA**, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 9, (16 Mart 1896).
- BOA**, Y.A.HUS, Dosya No: 348, Gömlek No: 21, (04 Şevval 1313-17 Mart 1896).
- BOA**, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 10, (06 Şevval 1313-19 Mart 1896)
- BOA**, Y.A.HUS, Dosya No: 349, Gömlek No: 26, (20 Şevval 1313-4 Nisan 1896).
- BOA**, HR.SYS., Dosya No: 1003, Gömlek No: 12, (25 Nisan 1896-13 Nisan 1312, 12 Zilkade 1313).
- BOA**, İ.TAL., Dosya No: 227, Gömlek No: 1318, (1 Cemaziyülevvel 1318).
- BOA**, BEO, Dosya No: 2621, Gömlek No: 196506 (9 Cemaziyelahir 1323).
- BOA**, MF. MKT, Dosya No: 855, Gömlek No :52 (13 Rebiülahir 1323).
- BOA**, MV, Dosya No: 113, Gömlek No: 20, (15 Muharrem 1324- 11 Mart 1906- 26 Şubat 1321).
- BOA**, TFR.I.SL, Dosya No: 106, Gömlek No: 10533, (22 RA 1324).
- BOA**, MF.MKT, Dosya No: 1197, Gömlek No: 00049-12 (21 Nisan 1331).
- BOA**, HR.İD., Dosya No: 1223, Gömlek No: 00030.001 (8 Ağustos 1912).
- BOA**, MF.MKT, Dosya No: 1197, Gömlek No: 00049.9-10 (16 Ocak 1914).

Kitaplar

- Akın, Yiğit, **Gürbüz ve Yavuz Evlatlar – Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.
- Atabeyoğlu, Cem, **Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi 1453-1991**, İstanbul, 1991.
- Çapan, M. Şevki, **Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan**, Ünyay Yayınları, Muğla, 1999.
- Fişek, Kurthan, **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985.
- Güneş, Günver, **Osmanlı’dan Cumhuriyete Modern Sporların İzmir’e Girişi (1850-1922)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir, 2012.
- Hülagü, Metin, **Osmanlı-Yunan Savaşı Abdülhamid’in Zaferi**, Yitik Hazine Yayınları, İzmir, 2008.

- Kahraman, Atıf, **Osmanlı Devleti'nde Spor**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.
- _____, **Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.
- Karal, Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi**, C. V, TTK Basımevi, Ankara, 1988.
- Karayel, M. Sami, **Cihan Pehlivanı Kara Ahmed**, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1954.
- _____, **Koca Yusuf**, Ahmed Halid Kitabevi, İstanbul, 1944.
- Kodaman, Bayram, **1897 Türk-Yunan Savaşı**, T.T.K. Yayınları, Ankara, 1993.
- Koryürek, Cüneyt E. (Der.), **Olimpiyadlar – Yaz Oyunları**, Akbank Doğan Kardeş Tifdruk Matbaası, İstanbul, 1976.
- _____, **Atina- Atlanta 28 Asırlık Olimpiyatlar Tarihi**, Arçelik Yayınları, Delta Yayınevi, 1996.
- Lagorce, Guy -Robert Pariente, **La Fabuleuse Histoire Des Jeux Olympiques**, Minerva Prints, 2000.
- Lampros, S.P.; Polites, N.G., **The Olympic Games: BC 776 – AD 1896** (Editor: Charles Beck), Athens, 1896.
- Maarif-i Umumiye Nizamnamesi**, Matbaa-i Âmire, Dersaadet, 1286 (H).
- Mallon, Bill - Ture Widlund, **The 1896 Olympic Games - Results for All Competitors in All Events, with Commentary**, McFarland & Company, Inc., Publishers Jefferson, North Carolina, 1998.
- Mallon, Bill, **The 1906 Olympic Games: Results for All Competitors in All Events with Commentary**, McFarland & Company, Inc., Publishers Jefferson, North Carolina, 1999.
- Mehmed Esad, **Mirât-ı Mekteb-i Harbiye**, İstanbul, 1310 (H).
- Olympic Summer Games – Fonds List**, Historical Archives / Olympic Studies Centre, Lausanne, 2011.
- Randall, David, **The First Modern Olympics**, Black Toad Pub., 2011.
- San, Haluk, **Olimpiyatlarda Türk Sporcuları**, Hürriyet Gazetesi Yayını, İstanbul, 1988.
- Tarcan, Selim Sırrı, **Radyo Konferanslarım**, C. 2, İstanbul, 1934.
- _____, **Yeni ve Eski Olimpiyatlar**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1948.
- The Fourth Olympiad Being Official Report of The Olympic Games of 1908**, The British Olympic Association, London, 1909.

The Fifth Olympiad The Official Report of the Olympic Games of Stockholm 1912, The Central Trvckeriet, Stockholm, 1913.

The Olympic Games B.C. 776- A.D. 1896 (Published with the sanction and under the patronage of the Central Committee in Athens, presided over by his Royal Highness the Crown Prince Constantine), Athens, 1896.

Tokgöz, Ahmet İhsan, **Matbuat Hatıralarım (1888-1914)**, Yay. Haz.: Alpay Kabacalı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 Yılı 1908-2008, (Der: Altuğ İstanbulluoğlu), Hacettepe Üni. Basımevi, Ankara, 2008.

Uçarol, Rifat, **Siyasi Tarih**, Der Yayınları, 9. Baskı, İstanbul, 2012.

Yüce, Mehmet, **Osmanlı Melekleri – Futbol Tarihimizin Kadim Devreleri**, C. I, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014.

Makaleler

Altay, Ömer, “İlk Olimpik Koç Mehmet”, **Olimpiyat Dünyası**, S. 4, (Temmuz 1996), s. 36-41.

Burhaneddin, “Olimpiyat Oyunlarına Nasıl Hazırlanmalı?”, **İdman Mecmuası**, S. 12, (28 Teşrinisani 1329), s. 174-177.

Güven, Özbay, “İlk Modern Olimpiyat Oyunlarına (1896-Atina) Yarışmak İçin Giden İlk Türk Sporucusu Kimdir?”, **Türk Yurdu**, C. 31, S. 286, (Haziran 2011), s. 237.

Karayel, M. Sami, “Türk Spor Tarihinde Profesyonel Güreşler ve Namdar Pehlivanlar”, **Beden Terbiyesi ve Spor**, S. 9, (Eylül 1939), Güreş broşürü eki, s. 11.

Koptaş, Rober, “Olimpiyat Tarihinin Gayriresmi Sayfası”, **Agos**, 26.07.2012.

Lennartz, Karl, “The 2nd International Olympic Games in Athens 1906”, **Journal of Olympic History**, V. 10, (December 2001/January 2002), s. 10-26.

Pelle, Kimberly D.- Findling, John E., **Historical Dictionary of The Modern Olympic Movement**, Greenwood Press, Westport, 1996, s. 50.

Tarcan Selim Sırrı, “Olimpiyat Oyunları”, **Şehbal**, C. 2, S. 27, (15 Eylül 1326), s. 58.

_____, “Acaba Me’yus Olalım Mı?”, **Terbiye ve Oyun**, S. 22-23-24, (Fevkalade Nüsha), (1 Ağustos 1328), s. 373.

_____, “Stockholmda Olimpiyat Oyunları”, **Terbiye ve Oyun**, S. 21, (24 Mayıs 1328), s. 349.

_____, “Eski Olimpiyadların Bir Tarihçesi”, **Vatan**, 19 Teşrinievvel 1923, s. 4.

- Toprak, Zafer, “1909 Cemiyetler Kanunu”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s. 205-208.
- Zelyurt, Mert Kerem, “Türk Modernleşmesinde Spor: Tanzimattan Erken Cumhuriyete”, **Turkish Studies**, V. 8/12 (Fall 2013), s. 1461-1478.

Sürelî Yayınlar

Asır
Ahenk
İdman
İkdam
Sabah
Servet-i Fünûn
Şehbal
Terbiye ve Oyun
Tercüman-ı Hakikat
The Times
Vatan

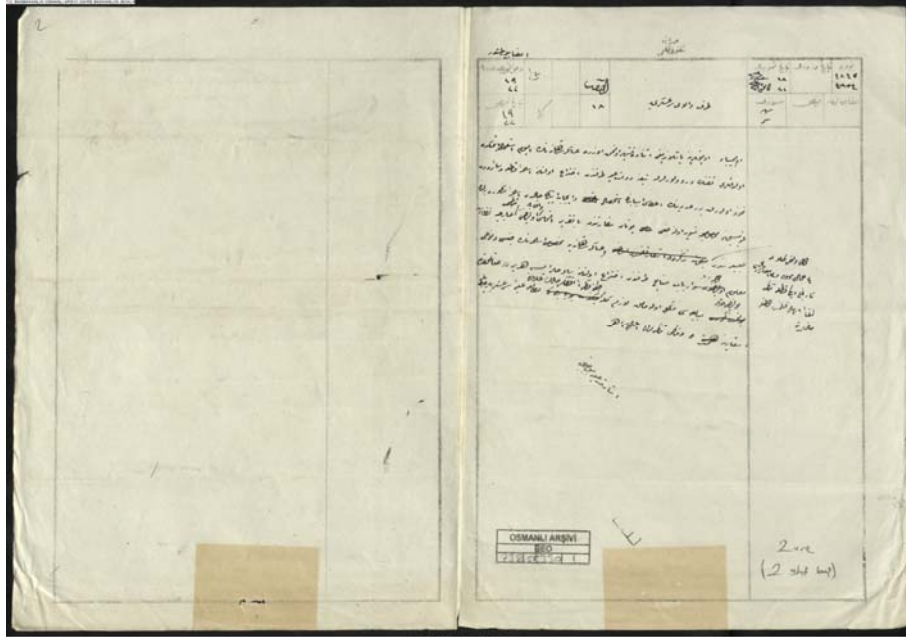
Tezler

Örenç, Ali Fuat, **Yakın Dönem Tarihimizde Sisam Adası (1821-1923)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1995.

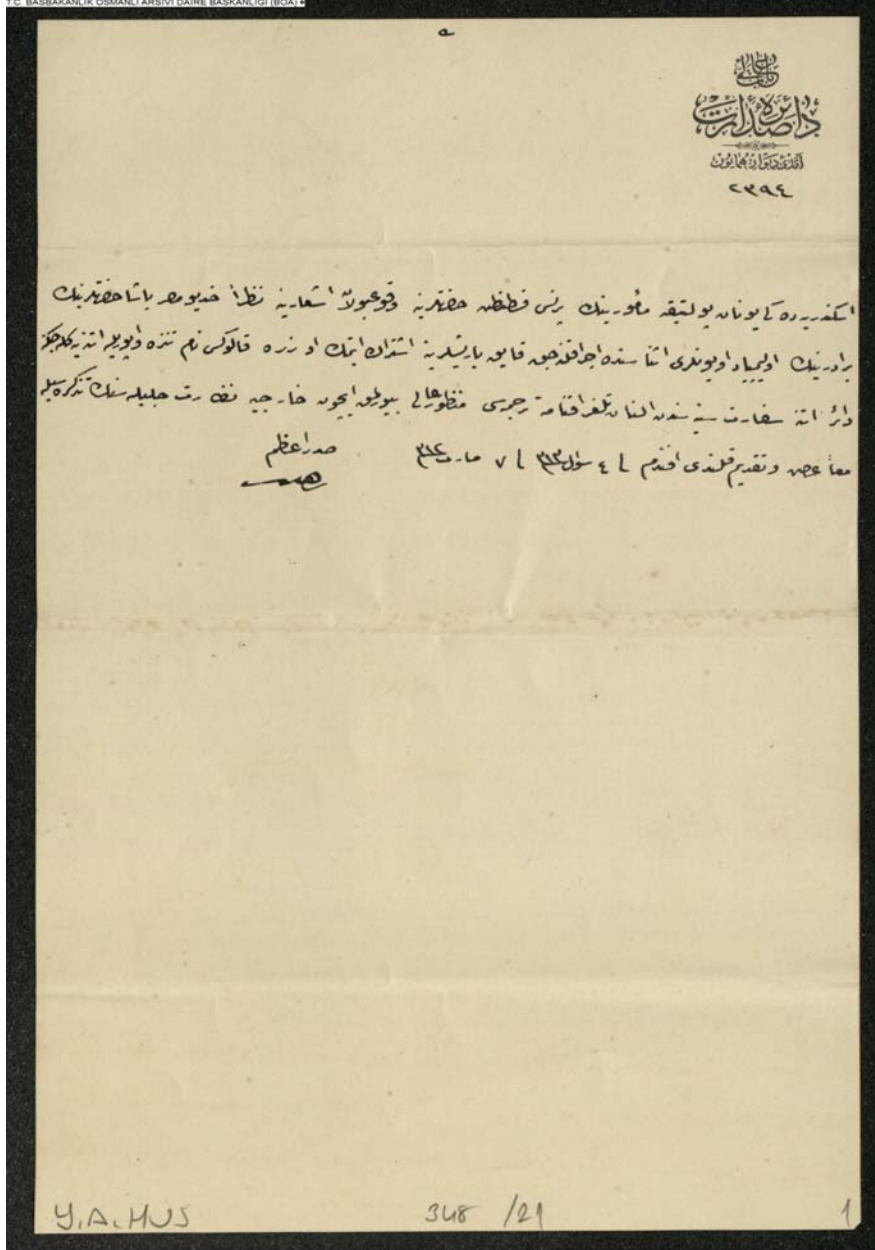
İnternet Kaynakları

- http://www.olympic.org/documents/reports/en/en_report_658.pdf,s.3 (Erişim tar: 29.12.2015)
- <http://tatavla.org/kurtulus-spor-kulubu-54.html>. (Erişim tar: 11.11.2015)
- <http://www.sports-reference.com/olympics/summer/1906/GYM/mens-individual-all-around-5-events.html> (Erişim tar: 25.12.2015)
- <http://www.sports-reference.com/olympics/summer/1906/ATH/mens-stone-throw.html>. (Erişim tar: 25.12.2015)
- <http://www.sports-reference.com/olympics/summer/1906/ATH>. (Erişim tar: 25.12.2015)
- www.olimpiyatkomitesi.org.tr/files/dosya/1_116_634987952880210000.pdf (Erişim tar: 05.01.2016)
- <http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/pa/vahram-papazyan-1.html> (Erişim tar: 10.01.2016)
- <http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/mk/mkrtich-mkryan-1.html> (Erişim tar: 10.01.2016)

EK-2



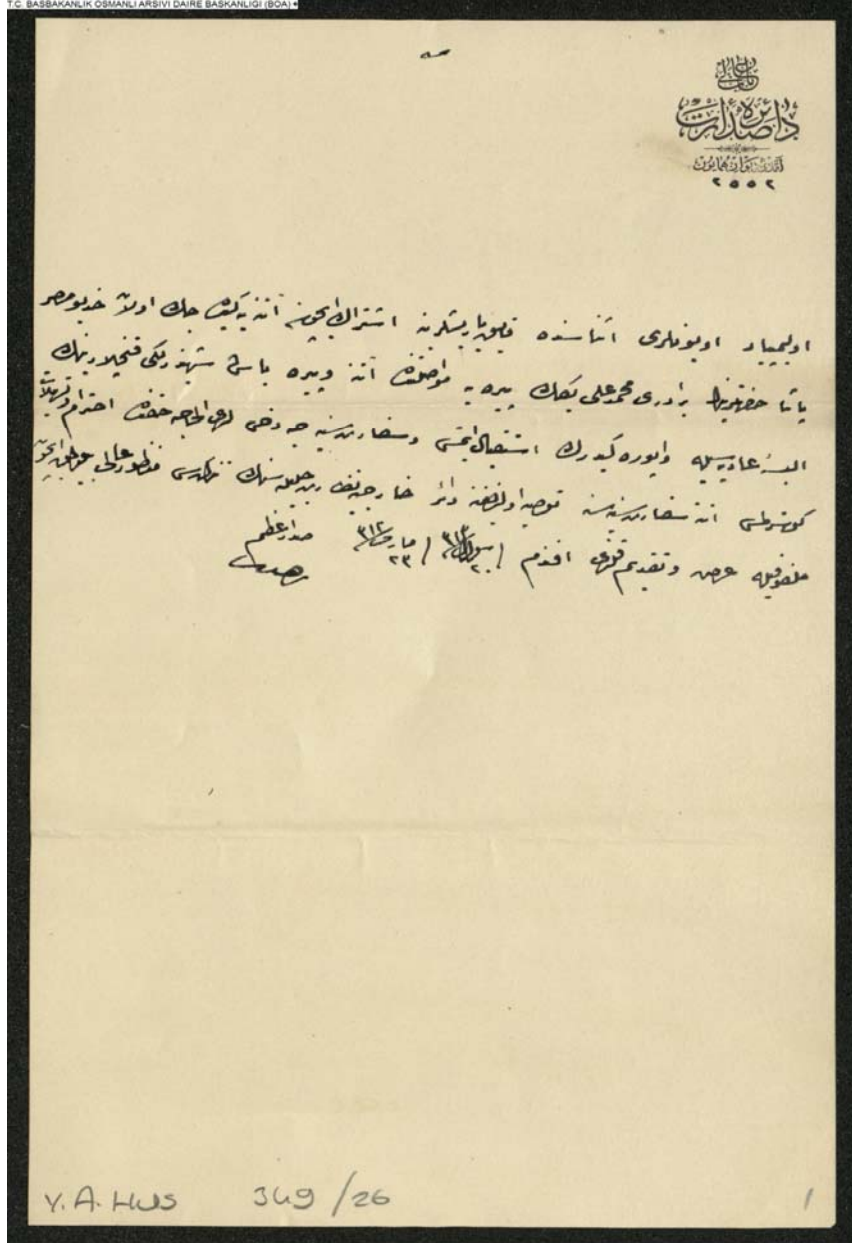
EK-3



Y.A.HUS.00348.00021.001

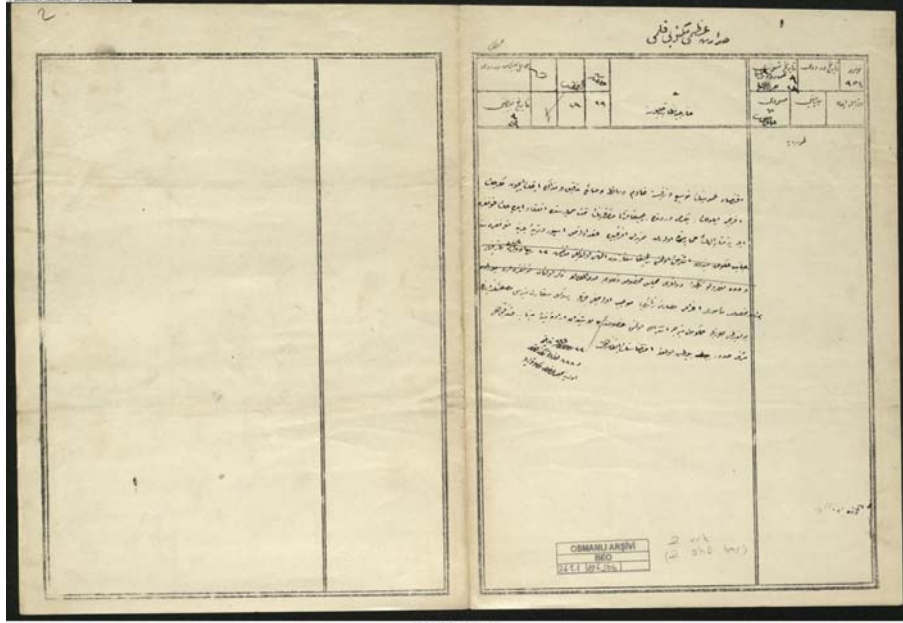
e

EK-4

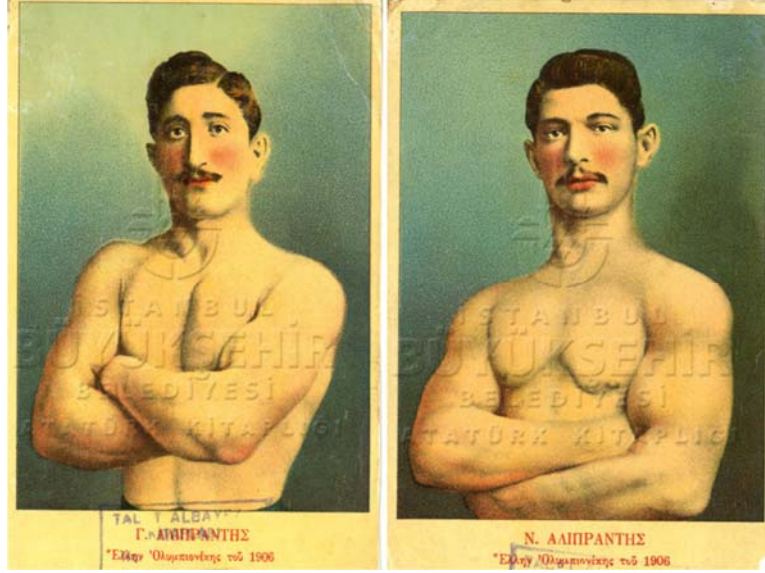


Y_A_HUS_00349.00026.001

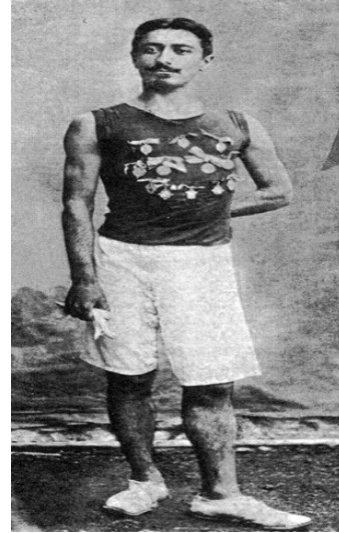
EK-5



EK-9



1906 Olimpiyatları'na katılan Yorgo (solda) ve Nikola (sağda) ALİBRANTİS kardeşler.



1912 Olimpiyatları'na katılan Mıgırdiç MIGIRYAN(solda) ve Vahram PAPAZYAN

